



Your complimentary
use period has ended.
Thank you for using
PDF Complete.

Click Here to upgrade to
Unlimited Pages and Expanded Features

GENÇLİK KURULTAYI GÖZLEMLERİ

Dr. Yaşar KALAFAT

“Kaderler üstünde
Bir kader vardır
Göklerden gelen
Bir karar vardır”

5–12 Ağustos 2007 tarihleri arasında Ohri’ de yapılan 13.Dünya Türk Gençlik Kurultayına “Geçmişten Günümüze Balkanlarda Türk Kültür Stratejileri” konulu bildiri ile katılıyorum. Bununla 4. Makedonya’da ve 3. kez de Ohri’de oluyorum. Kurultaylardan ise ikisine katılıyorum. Amaçlarım arasında becerebilirimse Arnavutluk ve Kosova’ya da geçmek ve Türk kültürlü katılımcı kesimlerden daha evvel derleme imkânı bulamadığım Yakutlar, Sibiry Kazakları, Tuvalar, Altaylar gibi toplumların halk inançlarını derlemek de var. Bildirimizde anlatmaya çalıştığımız Balkanlardaki kültür mirasımızdan ve bu coğrafyadaki Türk kültürlü halkların halk kültürü potansiyelinden hareketle bir kültürel zemin oluşturmak ve bu zemin üzerine siyasi, iktisadi ve kültürel bir dünya oturtup birlikte hareket edilebilir bir alan yapılandırmanın şartlarını incelemektir. Kafkasya için Azerbaycan’dan başlayarak geliştirmeye çalıştığımız projenin Balkanlar için yapılabilirliğini de irdelemek istiyoruz. Bu münasebetle. Makedonya’da Manastır, Kosova’da Prizren, Priştine, Mamuşa ve I. Murat’ın türbesinin bulunduğu yere gitmek kısmet oluyor. Kurultay’a İlk kayıtlara göre Dağıstan-Nogay’dan 5, Güney Azerbaycan’dan 7, Ahıska’dan 3, Özbekistan’dan 2, Kazakistan’dan 8, Kırım Derneği’nden 3, Romanya Tatar’larından 4, Başkurdistan’dan 9, Türkmenistan’dan 3, Tataristan’dan 8, Kıbrıs’tan 5, Bulgaristan’dan 5, Şor’lardan 2, Türkmeneli’nden 6, Karaçay’dan 3, Balkar’dan 2, Gagauzeli’nden 2, Kırgızistan’dan 3, Türk Ata Derneği’nden 1, Hakasya’dan 2, Azerbaycan’dan 7, Türkiye’den 44, Makedonya’dan 20, Türkmenistan’dan 1, Doğu Türkistan’dan 1, Çuvaşistan’dan 6, Türk Ocaklarından 6 kişi katılmıştı. Ayrıca Mahum diye bilinen bir toplumdaki 2 kişi katılmıştı. Bunlar Fin-Uğur halklarından olup Türklerle aynı dil grubuna mensup olduklarından bahisle birlikte çalışmalar yapılmasını öneriyorlardı Batı Trakya’dan 4 katılımcı vardı ve fakat içlerinde halk bilimci olmadığı için yararlanamadık. Altay’dan Ekaterina Tydykova, Ayana Kurmanova ve Aduchy Tudukov, Omsk Kazak’larından Altunay Zhunusova, Ayna Zhunusova, Dinara Alimbaeva, Yakutistan’dan Makroshupuva Sargılana Alekseevna, Tuva’dan Choygana Mongush ve Omak Darjak katılmışlardı kendilerinden alanımızla ilgili geniş bilgi aldık. Ohri’de bu defa Metropol Otel’de kaldık Makedonya ciddi şekilde kalkmıyor ve önemli miktarda turist alıyor Kosova’ya Organizasyonun desteği ile Salih Sallah’ın yardımıyla girip dolaşıp bilgi derledik Aileden Elvan hanıma ve Necat beye özel olarak teşekkür ediyoruz. Kurultay’ın başlama tarihinde Prof. Dr. Cihat Özönder’in henüz kırkı çıkmamıştı. Rahmetli hocamız dünya Türklüğü için ciddi bir kayıptı. Balkan Türklüğünün kaybı daha büyüktü. O aynı zamanda bir Balkanolog’du. Dünya Türklüğüne ilgi duyan basın haberden duyduğu üzüntüyü sütunlarına yansıtıyordu. Tesellimiz dava takipçilerinin faniliği yanında, davanın kalıcı olduğunun bilincinde olanların bulunmasındadır. Kendisini tekrar rahmet ve saygı ile anıyoruz.

Kurultay resmi açılış konuşmalarından sonra usulden olduğu üzere ülkelerin bazı temsilcileri milli sazları ile kurultay katılımcılarını şiirler okuyarak selamladılar Sanatçılar hepsi şahane idiler Feryal Başel ve Seher Çağatay her zaman olduğu gibi katılımcıları mest



Your complimentary
use period has ended.
Thank you for using
PDF Complete.

[Click Here to upgrade to
Unlimited Pages and Expanded Features](#)

olmakta olduğu hastaneden çıkıp gelmişti. Kaya Kuzucu

Yazımızda, üzerinde çalışmakta olduğumuz halk kültürü milli kimlik bağlamında kültür stratejisi oluşturmak maksadıyla, bildirimize yer vereceğiz, bildirimizi gözlemlerimizle pekiştireceğiz, kültür stratejisi içerikli tespitlerimize değineceğiz ve daha ziyade temas ettiğimiz kimselerden derlediğimiz halk inançlarını irdeleyerek yansıtmaya çalışacağız.

Yakut/Hasa Türk Halk inançları

Yakutistan halk inançları konusunda bilgileri Sargılana Mokrosupova'dan aldık. Bize tercümeyi Kırgızistan'ın zbek Türklerinden Mahpurat Resulova yaptı. Yakut/Saha halk inançlarını daha evvel yayınlardan takip etmeğe çalışmıştık. Kuzey Türkleri ile ilgili çalışmamıza KKSAV ve merhum başkanı hocam znder'i minnetle anarak başlıyorum Bu bizim Saha/Yakut halk inançları konusunda kaynaktan alınmış ilk derlememiz olacak. Sargılana Mokrosupova birkaç cümle ile ülkesini tanıttı. O bilgileri aktararak konuya girmek istiyoruz.

Nüfusu 1 milyon olan Yakutistan'da Yakutlar %40, Ruslar % 50, Kazaklar, Kırgızlar, Başkurtlar, Tatarlar, Altaylılar nispetinde yaşamaktadırlar. Yakutlarda **Gök Tengri** inancı hkimdir Ateş, Su, Dağ, Orman gibi kltler inanç sistemini oluştururlar. Ülkede Yakutça eğitim yapılabilmekte, Televizyon yayını olmakta, gazete çıkarılabilmekte ve kitap basılabilmektedir. Pasaportlar Rus adına verilmekte ve ayrıca milli kimlik belirtilmemektedir. RF un Güney Sibiryա bölgesinde yer alan Yakutistan Federe bir cumhuriyettir. Yakutistan Parlamentosu'nda yakut milletvekilleri kendi kimlikleri ile halklarını temsil ederler. Yakutistan'daki diğer Türk kültürlü halklar genel Türk kültürlülüğün bir parçası olduğunun şuurundadırlar. Yakutistan'daki Türk toplumlarından her birisinin kendi milli dernekleri vardır ve bu dernek çatısı altında kültürel ve benzeri etkinlikler gösterirler.

Yakut/Saha Türklerinde ocuğa verilecek isim konusunda fazla hassasiyet gsterilmezdi geçmişte Rusçadan alınmış insan isimleri de çocuklara verilir. şimdilerde daha ziyade yakut milli isimlerine bir yönelme vardır.

Yakut/Saha Türklerinde Tengricilik inançlı toplumda din adamına mahsus bir özel isim yoktur. Din adamı şamana benzer ancak adı şaman değildir. Bunlar ruhlarla temas kurarak insanlara yardımcı olurlar. Din adamları bu inançtan olan toplumdan veya yönetimden bir ücret alarak değil de kendi kazançları ile geçimlerini sağlarlar. Din bilgisi, dini kültür ve dini müfredat Yakut medeniyeti ile birleşip bir bütün oluşturmuştur. Din bilgini denilebilecek kimse Yakut medeniyetini bilen kimsedir. Yakutlarda da Hakasya'da olduğu gibi Hakas dini, tarihi, edebiyatı ve felsefesi Hakas inanç ve düşünce dünyasını oluşturmuştur.

Yakut kişi ruhi sıkıntısını veya dine sığınarak ihtiyaını karşılayacağı zaman ateşe, gökyüzüne, suya havaya başvurur. Talepler olunca mesela ateşe başvurulunca bir takım salar yapar. Bu saçı çok kere yemek olabilir.

Yakut/Sahalarda ocuk dünyaya gelince, eve ilk getirilişinde balanın anlına kötü ruhlardan korunması için külden ben yapılır. **Klden** yapılan ben od/ateş kültü ile ilgili olmalı. Batı Türklüğünde Azerbaycan, Anadolu, Suriye ve Irak Türklerinde de yenednyaya yeni gelene kömürden ben yapılarak nazar almasının nlenilmesi istenir. Bu ben çok kere alına yapılır. **Kömür** parçası atılarak yeni sağılmış sütün de nazar almasının nlenilmesi



PDF Complete
Your complimentary use period has ended.
Thank you for using PDF Complete.

[Click Here to upgrade to Unlimited Pages and Expanded Features](#)

olduğu gibi güzelliği örterek perdelemek suretiyle de çirkinleştirmedir ve çeşitli uygulama biçimleri vardır. er konulur. Çocuklara geçici çirkin isimlerin konulması suretiyle onların korunabilecekleri inancı Yakut Türklerinde de vardır.

Yakut/Saha Türklerinde 40 gün bebek kimseye gösterilmez ve bebeğin annesi 40 gün yıkanmaz. Onları sadece yakınları görebilir. Yakın çevrelerinden nazar değmemesi için de korunurlar. Kutlama yapılabilmesi için de 40 günün çıkması beklenilir. 40 gün çıkmadan kutlama yapılmaz.

Yakut Türklerinde bebeğin saçı doğumunun üzerinden 40 gün geçtikten sonra kesilir. Kesilen bu saçlar saklanırlar. **Saç**ların saklanılma işi anne tarafından yapılır.

Yakut/Saha Türklerinde bebeğin kötü ruhların zararından korunmaları için bebeğin yatağının yanına ayı pençesi koyulur. **Ayı**ya ait olan bu pençenin koruyuculuğuna inanılır. Ayrıca ayı yağı tedavi için birçok hastalık için kullanılır. Yakut Türklerinde ayı genellikle öldürülmez. Ayının öldürüldüğüne daha ziyade kuzey Yakutistan'da rastlanır. Güneyde ayının öldürülmesi dinen yasaklanmıştır. Kuzeyde avlanıp güneye gönderilen ayı eti sadece tadılır çok serttir. Yakut Türklerinde genelde inek ve koyun eti yenir. Bir kimsenin rüyasında ayı görmesi hayıra yorumlanır. Ayı Yakutlarda iyi makbul hayvandır. Yolculuk esnasında ayı görmüş olmanın bir yorumu yoktur. Biz evvelce yaptığımız Türk kültürlü diğer halk kesimleri ile ilgili çalışmalarda beşğin yanına kurda ve kartal'a dair bazı aksamın konulduğunu tespit etmiştik.

Ayının ismi ulu orta ve açıkça söylenilmez. Ayı demek yerine **ttataa** ı denir bunun yani ttataağının anlamı sayın veya muhterem ayı, ayı hazretleri demektir. Ayıdan bahsedilirken ulu orta değil saygıyla bahsedilir. Bu inanç ve uygulama tamamen kutsiyet kapsamına da girmemektedir. Prof. Dr. Cihat Özönder'in Anadolu'dan yapmış olduğu ayı ile ilgili inançlar münasebeti ile belirttiği gibi, bazı yörelerimizde ayının ismi kodlanarak iri ayak ve benzeri gibi ondan çekinilerek ona saygı duyularak anılır. Bu tespitler eski Türk inançlarının izleridirler.

Yakut/Saha Türklerinde hanımlar saçlarını döküp saçmaz, toplayıp saklarlar. Saçlar adeta kutsaldırlar. Saçını çöpe atanın hastalanacağına inanılır. Bu itibarla saçlar saklanılır veya yakılırlar. Anadolu ve batı Türklüğünün birçok yerinde saklanır saklanılır ancak çok kere yakılmaz saç ve tırnağın canlı olduğuna vücudun bu tür parçalarının korunması gerektiğine inanılır. Yakut Türklerinde saçların insanın kimliğini belirlediğinin iç dünyasını, zihniyetini, ruhiyatını da yansıttığına inanılır. Saçlar sadece o şahsa aittirler inancı vardır.

Yakut Türklerinde çıkan ilk **di** için yapıldığı bilinen inanç içerikli bir uygulama yoktur.

Yakut/Saha Türklerinde de boş beşik sallanılmaz. **Be ik bo** iken sallanılan beşğin sahibi olan çocuğun hastalanacağı inancı vardır. Biz bu konuda daha evvel yaptığımız tespit ve irdelemelerden boş iken sallanılan beşğin kara iyeler tarafından sahiplenmiş olunacağını ve hastalığı bu güçlerin yol açtığını belirlemeğe çalışmıştık.

Yakut/Saha Türklerinde kesilen **tırnak** da gelişi güzel atılmaz. Tırnak dada sahibi ile ilgili birtakım 'özel enformasyon' un olduğu inancı vardır. Tırnaklar da çok kere bir kâğıda sarılıp uygun yerlere sokulurlar.



Your complimentary
use period has ended.
Thank you for using
PDF Complete.

[Click Here to upgrade to
Unlimited Pages and Expanded Features](#)

olmayan anne adayı ve bebeği yayamayan anneler milli olan, şaman fonksiyonunu üstlenen ve şaman olarak da onlar bir takım otlar, sular ve dualarla bebeklerin yaşamalarını veya ailelerin bebek sahibi olmalarını sağlarlar.

Yakut/Saha Türklerinde ölen din adamı/şaman diğer ölümler gibi onlarla birlikte aynı mezarlığa defnedilirler. Bizim daha evvel yaptığımız tespitlerde bir kısım yörelerde şamanlar bilhassa ünlü şamanlar yüksek dağların sapa yerlerine yalnız defnediliyor veya ağaçların yüksek dalları üzerinde yok edilmeye terk ediliyorlardı. Onların buldukları yerlerin yakınında dahi geçmek geçenler için fevkalade sakıncalı bulunuyorlardı.

Yakut/Saha Türklerinde şaman statüsündeki din adamları erkek de kadın da olabilirler. Şamanlık diyebileceğimiz bu statü aileden gelir. Ailenin evlatlarından sadece birisi bu pozisyonu edinebilir. Bu yetenek veya vergi, namzet erginlik çağına gelince belli olur. Bu yetenek muhakkak ilk kuşağa geçmemiş de olabilir. Bir veya iki nesil atlayarak da tezahür edebilir.

Yakut/Saha Türklerinde erkek evlat daha itibarlı olarak bilinir. Onun ailedeki yeri, konumu daha farklı algılanır, daha itibarlıdır. Yakut Türklerinde bilhassa günümüz itibariyle çocuklara verilecek isimlerden hareketle gayip âlemine mesaj vererek artık evlat istemiyorum, artık erkek evlat istiyorum veya çocuklarım ölmeyip yaşasınlar şeklinle dileklerde bulunmak pek yoktur.

Yakut/Saha Türklerinde geçmişte çok çocuklu aileler yaygındı. Geçmişte 8–10 çocuk olurken şimdilerde her ailede 3–4 çocuk olmaktadır. Evlilik yaşı 20 den sonra olmaktadır. Eskiye nazaran günümüzde daha geç yıllarda evlenilmektedir. Kız çocuklarının evlenmelerinde eş seçimi kararını gençler verirler. Yakut Türklerinde Ruslarla evlilik olmaktadır. Gençler kararlarını verirler aile büyükleri kanaatlerini bildirmekle yetinirler.. Yakut aile büyükleri eşlerin kendi milletlerinden olmasını isterler. Yakut Türklerinde doğurganlık Ruslardan daha fazladır.

21–22 Haziran'a bağlayan gece '**Yaz Güne i Dönümü**' olarak bilinir. O gün **Ihı ak Bayramı=Saha Bayramı=Yakut Bayramı** kutlanır. Gösteriler yapılır. O Gün Şaman diyebileceğimiz din görevlileri beyaz giysilerle çıkarlar. Çoranlar diye bilinen kaplara kırmızı konur, bu kırmızı kaşıkla yere din görevlisi tarafından yere saçılır, kutlamaya katılanlar yerden/yer iyesinden toplu halde dilekte bulunurlar. Yakut Türklerinde ateşe, **ate iyesine** de kırmızı saçısı yapılır. Bu iyeeye kaymaklı ekmeğe verilir ve ondan sağlık mutluluk istenir. Keza aynı şekilde gökyüzüne göyün iyesine saçılır yapılır. Bu saçısı **Ürün Ayı Tanrı** olarak bilinir. Açıklandığına göre **Göğün, Ormanın, Tabiatın, Ateşin, Toprağın, Suyun, Havanın ruhları** eşit derece güçtedirler.

Ihı ak bayramında önde şaman arkasında 7 bekâr kız onların arkasında 9 bekâr erkek güneşi karşılar. Ondan güç alırlar. Onları seyreden halk aynı uygulamayı tekrarlarlar. Bu bayramda sportif faaliyetler, çeşitli oyunlar, milli danslar, yarışlar yapılır, şarkılar söylerler. Bu bayramda **Asohay** dansı yapılır. Bu dans güneşe bakılarak, güneş istikametinde grup halinde dönülerek yapılır. 24 saat süren bu bayramda birisi şarkı söyler diğerleri toplu halde o şarkıyı tekrarlarlar. Yakut/Saha Türklerinde bayram yemeği adı altında özel yemekler yapılmaz. Bu günler için haşlanmış pirinç ve üzüm ikram edilir.



PDF Complete
Your complimentary use period has ended.
Thank you for using PDF Complete.

[Click Here to upgrade to Unlimited Pages and Expanded Features](#)

...eti celp etmek için ruhlara saçı yapılır ve bereket ...n evvel ormanın ruhundan avının bol olması için yardım ...kçı balık avının bereketi için suyun iyisine saçı yapılır. Bu saçılarda yapılan dualar bereket için yapılır. Yolculuğa çıkan Yakut/Hakas Türkü yolculuğunun iyi geçmesi salimen gidilip dönülebilmesi için od/ateşe saçı yapılır. Kutsal ağaçlara yapılacak saçı için kasabanın sınırındaki ağaçlar seçilir. Bunlara para bırakılır ve **çaput/saçı** bezi bağlanır. Sınırın geçilmesi ağacın izni ile olur.

Yakut/Saha Türklerinde **ya mur duası** veya **güne duası** denilebilecek uygulamalar da vardır. Çok sıcak olan uzun dönemlerde yağış için ve çok yağışlı olan uzun dönemlerde de güneş için toplu olmayan fertler bazında duaya çıkılır. Ayrıca 3 ayaklı sandalye' ile **sehpa falı** bakılarak gelecekte haber alınmak istenir.

Türk Kültürlü halklarda **sınır kutsalı** kavramı vardır. Derinliklerinde bize göre yer-sup vardır. Otağın giderek ocağın eşiği kutsaldır. Misafir eşikte veya kasabanın girişinde tuz ekmekle karşılaşılır. **E ik** içeriye girilince düşmanlık bitmiştir. Eşiğin altında evin koruyucu iyisi vardır. Yakut Türklerindeki kasabanın sınırındaki kutsal ağaçların mistik hudut sayılması bu inanç bütünü bir parçası olmalı

Oba/Obo/Ovo/Ova inanç ve uygulaması Yakut/Saha Türklerinin inanç kültüründe yoktur.

Yakut/Saha Türklerinde ölümün 9'u 40'1, senesi, 2. senesi ve senesi yapılır. Bu günlerde yabancılar da toplanırlar ölüyü hatıraları ile anırlar. Ölenin sevdiği elbiseleri, eşyaları kendisi ile birlikte gömülür. Diğer eşyalarını ise aile yakınları kullanırlar. Yaslarda televizyon gibi neşe muhtevalı cihazlar 3 gün açılmazlar. **Aynaların** üzeri kapatılır. Ölü 3 gün evinde saklanır sonra gömülür.

Yakutlarda ölmüş birisinin rüyada görülmesi istenilmez. O kimsenin tekrar rüyaya girmemesi için ona hakaret edilip o kovulur. Türk kültür coğrafyasında Türk kültürlü halklarda ister. Muhammedi veya isterse İsevi olsun rüyasında bir yakının gören kimse onun ruhu için bir hayır işler. Müslümanlarda Kur'an okunur veya okutulur ruhu için sadaka verilir. Hıristiyanlarda ise ruhu için kilisede mum yakılır veya köpeğe kediye bir şeyler yedirilir. Yakutlardaki bu yaklaşıma bir izah getiremedik.

Genelde eski Türk inançlı toplumlarda ataların ruhundan yardım talep edildiği kanaati vardır. Yakut/Saha Türklerinde atalar ruhundan talepte bulunulmaz. Şaman konumunda olan kimselerin de onlar öldükten sonra ruhlarından yardım istenilmez. Bunlardan yardım onlar hayatta iken istenilir. İbadetlerini herkes kendisi yapar ve Şamanın yaptırdığı merasimlerde onun giysilerini **ters** giymesi gibi bir uygulama yoktur.

Yakut/Saha Türklerinde ölü evinde aynaların kapatılmış olmaları diğer Türk kültürlü halklarda da görülen bir uygulamadır. Bu durum ölünün o günlerde evi terk etmemiş oluşu görüntüsünün aynaya yansması halinde korkuya yol açabileceği şeklinde izah edilmektedir.

Yakut/Saha Türklerinde de diğer Türk Kültürlü halklarda olduğu gibi **kırık ayna** kullanılmaz, kırık aynaya bakılmaz o hemen çöpe atılır. Misafirliğe giden yakut orada bir aynanın kırıldığına şahit olur ise kötü bir olay çıkabileceğine yorumlanır. Türk kültür coğrafyasının diğer halklarında olduğu gibi Yakut Türklerinde de gece yarısından sonra aynaya bakılması çok sakıncalı bulunmuştur.



Your complimentary
use period has ended.
Thank you for using
PDF Complete.

[Click Here to upgrade to
Unlimited Pages and Expanded Features](#)

ilk inançları:

ileri Julusova Altunay'dan aldık. Bilgileri Anadolu Türkçesine bizim için Alimbeyava Dinara ve Kırgızistan'dan Şahnuza Burhanidinova aktardılar.

Omsk'un bütün nüfusu 2 milyondur. Omsk şehrinde sırasıyla Ruslar, Ukraynalar Kazak Türkleri Almanlar ve Yahudiler yaşamaktadırlar. Omsk'da 81. 000 Kazak Türkü, 50.000 Tatar Türkü yaşamaktadır. Ayrıca az miktarda Azerbaycan, Çuvaşistan, Başkurdistan Türkleri de yaşamaktadır.. Omsk'un Çuvaş Türkleri Hristiyan inançlıdırlar

Omsk'ta Kazakça eğitim yapılabilir. Omsk'daki 50 Kazak köyünden 17 sinde kazakça eğitim veren okul vardır. Omsk Türklerinin televizyon yayınları, kendi dillerinden çıkan gazeteleri yoktur. Kazakça eğitim 11 yılda tamamlanabilmektedir.

Omsk Kazaklarında Ruslarla evlenme hiç görülmez kazak aileler buna mani olurlar. Eş seçiminde Kazak gençleri son sözü söylerler, aileler çocuklarına eş seçimleri konusunda baskı yapmazlar.

Kazak Türklerinde doğun Ruslardan daha fazladır. Doğum yoğunluğu kırsal kesimde hala devam etmekle beraber geçmiş yıllara nazaran bir düşüş olmuştur. Gençler geçmişte 15-16 yaşlarında evlenirken şimdi evlilik yaşı yukarıya çekilmiştir.

Omsk Kazaklarında kız kaçırma yöntemi ile evlilik vardır, ancak kan davası yoktur. Geçmişte kız kaçırma daha cebren olurdu şimdi gençler anlaşarak kaçmak yöntemi ile evlenmektedirler. Kaçma kaçırma ile yapılmış evlenmelerde aileler anlaşılırsa düğün yapılır anlaşmazlarsa evlilik düğünsüz olur.

Omsk kazaklarında balaya ismini büyük anne veya büyükbaba verirler. Ailenin diğer fertlerinin de kanaatleri alınarak isim belirlenir. İsimler Kazak tarihinden, Kur'an-ı kerim'den ailenin geçmiş büyüklerinin isimlerinden seçilir. Çocuklara Rus ismi konulması kesinlikle tasvip edilmez muhakkak Kazak ismi konulur. Kazaklarda konulan isimlerle bazı mesajlar verilmek istenir. Mesela Arman; dilek, arzu anlamına gelir uzun süre çocuğu olmayan veya hep kızı olan aile çocuklarına Arman ismini koyarlar. Uğulbolsun/oğulbolsun ismi oğlan çocuklarının olması isteniyorsa konulur. Yıldız; Yıldız ismi ailede kız çocuğunun olması isteniyorsa konulur. Tokta; Tursun, ölmesin yaşasın anlamında çocukları sürekli ölen aileler tarafından yaşaması arzusunun anlatmak için konulur. Kızı yaşayıp ve fakat oğlu yaşamayan aileler erkek çocukları olunca ona kız ismi koymak suretiyle erkek çocuklarının yaşayacağına inanırlar. Bu yöntem kara iyeleri bir tür aldatma yoludur. İnanca göre böylece denilmiş olur ki, bu çocuk erkek değil kızdır en erkek çocukları istiyorsun buna dokunma. Altun, Muhabbet/Muhabbet bu türden erkeklere de konulan kız isimleri idi. Aynı amaçla yaşamayan erkek çocuğa kız elbisesi de giydirilirdi.

Omsk Kazaklarında çocukları kötü gözlerden korumak için onların şapkalarına nazar boncuğu takılır. Nazarlık olarak boncuk, **kurt di** , **Burgut turna** ı kullanılır bunlar çok kere çocukların boyunlarına asılır. Kurtla ilgili diğer bir inanç koruyuculuğuna inanıldığı için evlere kurt postu asılır. Ayrıca rüyada **kurt** görmek iyiye hayıra yorulur. Nazardan korunması istenilen bebek ve annesi ise onları 40 gün kimsenin görmemesi sağlanır. Ayrıca Kur'an'ın genel koruyuculuğuna inanılır. Kem gözden korunmak için tütsüleme yapılır ve Alastan olarak bilinir.

Omsk kazaklarında buğu, duman alastan; yeni bir ev alınınca o eve girmeden evvel yapılır. Bununla amaç o evin ilk sahipleri veya daha evvel kullanmış olan kimselerin o evde gözlerinin kalabileceği inancından hareketle nazarlarından korunmak içindir. Evlerde hasta olunca da alastan yapılır bununla amaç hastalığa yol açan gücün kötü tesirinden kurtulmaktır. Alastan'ın tütsüsü için daha ziyade **Akkayın kabu u** ve bazı kökler kullanılır. Tütsüleme yapılırken;

Alas alas

Pale/bela jolalardan tohta/sakla gibi ifadeler kullanılır.

Omsk Kazaklarında bebek dünyaya gelince kırkının çıkması beklenilir ve ilk saç tıraş elidir, kesilen saçlar atılmayıp saklanırlar.

Bebek dünyaya geldiği zaman doğum toyu yapılır buna şilde hana denir. İkranda bulunulur. Yakınlar davet edilip aralarında eğlence yapılır. Anne kutlanır hayır duası yapılır.

Tuva Türk Halk inançları

Tuva Türk halk inançlarını Kırgızistan Manas Üniversitesi fen Edebiyat Fakültesi öğrencisi Choygana Mongush'dan derledik. Tuva'nın toplam nüfusu 300.000 den fazla iken bu miktarın 208 000'i Tuvalıdır. Tuva Cumhuriyetinde; Tuvalılar, Ruslar ve Kırkız Kazak, Türkmen gibi diğer Türk dilli halklar yaşamaktadırlar.

Tuva'da öncelikli hâkim yaygın din Budizm'in yanı sıra Şamanizm'dir. Tuva Türklerinden başlangıçtan itibaren şaman inancında oldular. Tuva Türk inanç dünyasına **Budizm** Cengiz Han'ın bölgeyi işgali dönemi ile başlamıştır. Halen de Tuva Şamanizm'i Budist izler taşır. Aynı zamanda Tuva Budizm'i de canlı Şaman izleri taşır. Tuva Türklerinde resmi dil Tuva'cadır. Rusça ikinci derecede önemli dildir. Günlük yaygın konuşma dili Tuvaca resmi dil ise Rusçadır.

Tuva Cumhuriyetinde Tuvaca eğitim veren okullar vardır. Bütün köy okullarında orta dereceli öğrenim Tuvaca yüksek öğrenim ise Rusçadır. Başkent Kızııl'daki 15 okuldan 2 si Rusça diğerleri Tuvaca eğitim vermektedir. Ayrıca Tuva Üniversitesinde Tuva Dili ve



PDF Complete
Your complimentary use period has ended.
Thank you for using PDF Complete.

[Click Here to upgrade to Unlimited Pages and Expanded Features](#)

yüsün sağlıklı olsun varlıklı ve mutlu olsun” gibi sözler

Bu merasimde şaman veya ailenin büyüğü ateşe yemek saçı yapar. **Yemek saçısı**nda her yemekten az az alınarak ateşe saçılır. Yere de saçı yapılır, böylece yerin iyisi, yerin ruhu, ruhları memnun edilmiş olunur. **Yer saçısı** doğu yönünden başlanılarak dağlara ve gökyüzüne doğru saçılarak yapılır. Saçılmanın içerisinde en makbul saçı türü süttten yapılan saçıdır. **Süt saçısına** çay konulduğu da olur.

Saçının saçılmasında **Tos-karak** kullanılır. Yani saçı Tos-karak ile yapılır. Tos-karak’ın kelime anlamı 9 delikli demektir. Tos-karak şekil olarak eskinin çamaşır tokacına benzer, ancak daha incedir. 20 cm kadar eni ve 50–60 cm kadar uzunluğu olan üzerinde 3 sıra halinde 3 erden dokuz deliğin bulunduğu 50–60 cm kadar uzunluğunda tahtadan bir sapı bulunan kenarları süslü bir araçtır. Sapının ucunda **kadak** diye bilinen birisi **mavi** ve diğeri **beyaz** olan kurdelemsi saçağı andıran bezleri bulunur. Tos-karak’ın deliklerinden kaşıkla su gibi şeylerin saçısı yapılır. Kadaklardan mavi olan kutsal gökyüzü ve ak ise, aydınlık geleceği temenni eder ve simgeler.

Dokuz gözlü demek olan Tos-karak güneşin dönüş istikametinde dönülerek saçı yapılır. Saçıyı yapan kişi kendi etrafında dönerken aynı manada bir merkez etrafında daire de çizer gibidir. Bu dönme işlemi 1 veya defa yapılır. Tuva Türk halk inanç kültüründe 3 ve 9 sayıları kutsal mevki tutmaktadırlar. Dualar dâhil birçok yerde bu sayılar saygı ifade eder ve tekrarlanırlar. Mesela, “**9 da larım** beni koruyun, bizlere bereket verin” denir.

Tuva Türklerinin saçı esnasında dönüş yönleri ve yöntemleri bana bazı semaları hatırlattı. Alevi inançlı Müslüman Türk kesimin bir kısım semahları ile Şaman kökenli inançları olan Tuaların bu merasimleri arasında ortaklıklar buldum

Tuva Türklerinin inançlarında “**Su Kutlama**” uygulaması da vardır. Su kutlaması da dini bir merasimdir. Bu merasim su ruhları için yapılır. Yapılan saçı bu ruhlara bir ikramdır. Su kaynaklarında ve daha ziyade yeni su kaynakları başında yapılır. Suya yapılan saçı ateşe yapılanda olduğu gibi suyun çıktığı yerde yemek saçısı olarak suya değil suyun yakınına saçılarak yapılır.

Azerbaycan Türk halk kültüründen yaptığımız “**suyn piri**” içerikli inançlar ve bunların sözlü edebiyata olan yansımaları düşününce Türk halk inançlarındaki katmanlaşmayı takip edebilmek mümkün olmaktadır.

Tuva Türklerinde kadınlar göllere ve akarsulara onların kutsallıkları nedeniyle girmezler. Şimdilerde genç kızlar bu kuralı çiğnemekte ve onlar da bütün sulara girmektedirler. Kadınları suya girmeleri suyun havasını ruhunu rahatsız etmek gibi algılanır bunun için bu uygulamadan kaçınılır. Erkek olmayanlar çocuk yaşta da olsa bu türden sulara belirtilen sakınca nedeniyle giremezler.

Bizim evvelce yaptığımız kuzey Türklüğü merkezli halk inançlarında bazı dağ merasimlerine kadınların alınmadığı, belirli bir yaş döneminden sonra sadece yaşlı kadınların katılabildiği merasimlerin olduğunu tespit etmiştik. Batı Türklüğünde kadınlara özel durumları nedeniyle inanç içerikli faklı muamele yapıldığını da biliyor ve bunları vesile düşüktüçe belirtmeye çalışıyoruz. Günümüzdeki Türk halk inançları, kadınlarla ilgili uygulamalardan hareketle geçmişteki inançlarla bağlantılaşabilir.

Tuva Türklerinde ayrıca dağlara çıkılarak dağlar da kutsanır bu amaçla merasimler yapılır. Dağlara da saç yapılmak suretiyle yemek ikram edilir. Bu dini uygulama için dağların tepelerine çıkılmaz dini törenler dağların eteklerinde yapılırlar. Dağlar için yapılan merasimlere kadınlar farklı katılır ve onlar da dağlara saç yaparlar. Ancak kadınlar dağları kutsamak için dağlara çıkmazlar

Sıvı saçları yapmak için kullanılan araca kadak denildiği gibi ağaçlara bağlanan ve batı Türklüğünde **adak bezi** olarak bilinen bezlere de Tuva Türklerinde **Kadak** denir. Kadak her ağaca bağlanmaz ancak sadece kutsanacak yerlerin ağaçlarına bağlanır. Kadak'ı kadınlar da erkekler de bağlarlar.

Batı Türklüğünde daha ziyade kutsal mekânların mesela türbelerin veya ziyaretlerin bulunduğu yerlerin ağaçlarına adak bezi veya kadak bağlanır. Ağaç bulunamadığı hallerde çalı çırpıya veya kutsal olduğu kabul görmüş mekânın parmaklıkları gibi yerlere bağlanır. Kuzey Afganistan Türk kültür bölgesi gibi birçok yerde mezarlara bu amaçla adak gönderi dikerler. Adak bezi veya kadar buraya bağlanır veya çivilenir. Bütün bu ve benzeri uygulamalardan bu tür mekânlardaki ağaçlardan değil kutsiyetin orada yapmakta olandan veya oranın kutsiyet veren başka bir unsurundan geldiğini söyleyebiliriz. Ayrıca kutsal bilinen belirli ağaç türleri vardır ki, bunların adak bezi veya kadar bağlamak için seçilmiş olmaları bizzat o ağaçta bir hikmetin arasından ileri gelmektedir. Ne var ki her iki kutsal unsur zamanla birbirine karışmıştır.

Ova'lar Tuva Türklerinde yüksek dağlardaki ve bu dağlardan geçen yolların kenarındaki

Günümüzde batı Türklüğünde Sünni inançlı kesimde tabutun içerisine herhangi bir şeyin



Your complimentary
use period has ended.
Thank you for using
PDF Complete.

[Click Here to upgrade to
Unlimited Pages and Expanded Features](#)

ına dair evvelce bazı çalışmalarımız olmuştu. Bu defa
nova ve Ekaterina Tydykova Altay halk inançlarını
lu Türkçesine aktarma işleminde Mahpurat Resulova
yardımcı oldular.

Altay Türklerinde bebek 6 aylık oluncaya veya yerel ifade ile canlanmaya başlayıncaya kadar aynaya baktırılmaz. Zira bu dönemde bebek aynaya bakınca aynada kendisini değil **Körmez** olarak bilinen şeytanı görür.

Türk kültür coğrafyasının Anadolu ve yakın çevresinde bu yaşlardaki bebeklerin melek oldukları meleklerle konuşup güleştükleri inancı vardır. Türk kültürünün bu kesiminde de bebek aynaya ve bilhassa gece baktırılmaz. Diğer Türk kültürü halklar gibi Altay Türklerinde de kırık ayna kullanılmaz, kırık aynanın uğursuzluk getirdiğine inanılır. “Kırık küskü/güzcü uğursuzluktur hemen atılmalı” denir.

Altay Ukok Prensesi buzullar altında bulununca çantalı bir aynasının olduğu da görülmüştür ki bu Altay Türklerinde aynanın ne derece eski dönemlere uzanan bir tarihinin olduğunu göstermesi bakımından önemlidir. **Ukok Prensesi**'nin Aynasını bulunması, ona öldükten sonra diğer eşyaları ile birlikte aynasının da hizmet etmesi gerektiği şeklinde izah edilmektedir. Elbiseleri yemek tabakları ve daha birçok gerek bulunuyordu. Ayrıca **koriandır** diye bilinen güzel kokulu bir ot bulundurularak ölümden sonra çıkması muhtemel kötü kokuyu önliyordu. Bunların arasında üzerine bıçak saplanmış et bile vardı. İken lüzum gördüğü her şey olurdu. Ölen kişi eğer asilzadeden bir kimse ise eşi ve hizmetçileri de kendisi ile birlikte defnediliyordu. Bu eşyalar arasında kişinin hayatta Bu eşyalar arasında Altay kişide savaş halinde iken ölen kimselerin yanlarında aynı gerekçe ile aynalarının bulunduğu tespit edilmiştir.

Biz Ukok Prensesinin başlığının kopyasını Ekaterina Tudukova'nın başında tespit edip resimledik. Ukok, prensin buzlar içinde bulunduğu bölgenin ismidir. Altayların Ukok bölgesinde 8–10 yıl evvel yapılan bir kazıda bulunmuştur. Donduğu için bozulmamış şekliyle çıkarılan prenses 2 500 yıl evveline tarihlendirilmektedir. Bulduğu zaman prensesin cildi ve giysileri hiç bozulmamıştı. Teknoloji yetersizliğinden sühnet farkı cildinin büzüşerek bozulmasına yol açmıştır.

Ukok Prensesi'nin tacının en alt sırasında bir dağ keçisi heykelciği vardır. Tacın aslında 15 geyik heykelciği varken kopyasında 3+3+1 tarzında sıralanmış 7 geyik heykeli vardır. En altında ise bir teke heykelciği vardır. **Ann** tekenin dişisine ve **si m** da erkeğine denilmektedir. Prenseslerin taçları sıradan sade insanların taçlarından çok daha kısa olur. Taç yükseldikçe sahibinin itibarının fazlalığını göstermiş olur.

Mezara ölen şahısla birlikte insanları da öldürüp koymak bir anlamda insan kurbanı veya insandan kurban anlamına geliyordu ki bize göre Türkler insandan kurban yapmıyorlardı. Münferit tespitler daha ziyade cin inanç kültüründen geçmiş olabilirler (Yaşar Kalafat, Kurban, İnsandan Kurban ve Türklerde Kurban İnancı”,Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 2007, Abdülkerim Abdulkadiroğlu Özel Sayısı, Sf. 179–196)

Altay Türklerinde mezarın etrafında tavaf edercesine dönme uygulaması yoktu. Bu farklılığın muhakkak bir izahı olmalı.



Your complimentary
use period has ended.
Thank you for using
PDF Complete.

[Click Here to upgrade to
Unlimited Pages and Expanded Features](#)

ağı zaman ardıç ağacı yakılır ve onun dumanı çıkarılır. in yola çıkacak ise onun yolunu uğuru için **Ardıççın** la ve evin içerisinde dolandırır. Altay Türklerinde ayrıca yolcunun ardından evin çöpü temizlenmez ta ki o yolcu gitmiş olduğu uzun yoldan dönüp gelinceye kadar. Buna riayet edilmeyip ardından temizlik yapıp dışarı atılır ise onunla ilgili her şey ve burada bazı koruyucular da dışarı altmış, silinmiş olur.

Bu tespitle Batı Türk kültür coğrafyasında yolcunun ardından evin süpürülmeyeceği ve o evine dönünceye kadar çöpün eşikten dışarı atılmayışının inanç köklerinin izahı yapılmış olmaktadır.

Altay Türklerinde yola çıkan kimsenin başı gövdesi kol ve bacakları etrafında **tuz** dolandırılır ve atılır. Bu esnada;

Yolun yahşi bolsun

Yolun açık bolsun

Yolunda kötü şeylere rastlamayasın gibi temennilerde bulunulur. Ayrıca uğursuzluğa uğrayan kimsenin etrafında veya başının çevresinde güneşin dönüş istikametinde tuz dolandırılır. Ayrıca uğursuzluğa uğradığına inanılan kişi güneşin dönüş istikametinde döndürülür. Böylece musibetlerin def edildiğine inanılır.

Türk kültür coğrafyasının Anadolu kesiminde nazara karşı korunmak ve nazardan, büyüden kurtulmak için tuz dolandırılıp fakire verilir. Kaza geçiren kimsenin de keza başında tuz dolandırılır. Böylece İslamiyet'e rağmen devam eden bu inancın da ilk çıkış yerine dair bilgi verebilecek bulgular edinmiş oluyoruz.

Altay Türklerinde akşam olup güneş battıktan sonra evin dışından eve su getirilmez. Güneş battıktan sonra kötü ruhların suyu sahiplenebilmiş olma ihtimaline inanılır.

Güneşin batışı saati ve o saatten sonrası için Anadolu ve Azerbaycan Türklüğünde şer vakti denir. Bu saatten sonra birçok iş yapılmaz ertesi güne bırakılır. Akşamın hayrındansa sabahın şerri denir. Mesela defin yapılmaz, fide ekilmez, dışarıya sıcak su dökülmez, sofraya bezi silkelenmez.

Altay Türk düğünlerinde oğlanın annesi ve babası kızın anne ve babası ile birlikte bütün akrabalarına hediyeler almalıdır. Kendisine alınan hediye yeterli bulmayan akrabaya beğenebileceği yeni hediye alınır. İlk tanışmada kurut, tolhan, kuşak itibarlı hediyeler olarak kabul edilir.

Muhtemelen bu uygulama ailelerinden gidecek olan kızları üzerindeki haklarını karşılamak bir nevi haklaşmak helâlaşmaktır. Bunun farklı uygulamalarını batıda yaşayan Türk kültürlü halklarda da görmekteyiz.

Altay Türk kültür coğrafyasında yeni alınan veya yaptırılan eve içinde yaşayacak olan insanlar yerleşmek üzere girmeden evvel bir kedi sokarlar. **Kedi** evi dolandır ve evin en iyi ve en güvenli yerinde yatar. Evde kalacak olanlar karavat/karyolalarını buraya koyarlar

Yeni eve sahiplerince yerleşilmeden evvel onda kedi dolaştırma inancı Türk kültürlü halklardan Başkurtlar da ve hem Müslüman ve hem de Hıristiyan tatarlarda da vardır. Oğuz Türklerinde kedinin tekin olmadığı onda bazı özel güçlerin olduğuna inanılır ve “kara pişik tekin değildir” denir. Onun etrafında bir takım inançlar oluşmuştur. Mesela bazı kara kedilerin dilinin mühürlü olduğu gibi.

Altay Türklerinde kurt kutsal kabul edilir. **Kurt** olarak değil, **Göktengri** olarak da alınır. Yeni doğan bebeğin beşiğine kurdun dişi ve pençesi nazara ve kötü ruhlara karşı korunmak için asılır. Ayrıca kurtların pençesi haneye uğur getirmesi için evin kapısına asılır.

Altay Türk halk kültüründe yerikleme cerik veya cerikleme olarak bilinir ve bu durum toksi koz olarak anılır. Bu tespitle de **A erme** veya **Yerikleme** olarak Türk kültürlü halklarda yaygın bir biçimde bilinen inancın Ural Altay boyutu, geçmişi belirlenmiş olmaktadır ki, halk inançları kültürü de bir köprüdür teşhisimiz tekrar doğrulanmış oluyor.

Altay Türklerinde de Türk kültür coğrafyasının diğer kesimlerinde de olduğu gibi dünyaya gelecek olan bebeğin cinsiyetine dair bazı tahminler yapılır. Bunlar büyük ölçüde benzer yöntemlerdir. Mesela gelinin beli sivri olursa doğacak bebeğin erkek olduğuna ihtimal verilir, yuvarlak olması ise kız şeklinde yorumlanır. Hamile hanımın karnı

bulunup dedenin mezarı üzerine konulunca dede rüyalara girerek ağızlık istemekten vazgeçmiş.

Altay Türklerinde ölülerin yaşayanları rüyasına girmede ısrarlı olması halinde şamana gidilir. Şaman ölmüş kişinin mesela dedenin ruhu ile temasa geçer onunla konuşur, onun ne



Your complimentary
use period has ended.
Thank you for using
PDF Complete.

[Click Here to upgrade to
Unlimited Pages and Expanded Features](#)

lar gibi maddi kültür unsurlarını taçlandırarak ve
ici olur. Bu ruhun sırrının anlaşılması Balkan halklarına
sını verir. Bu noktadan sonra kalıcılık saygınlık güç
kazanmış olur. Şehrin müze gibi hayati bir kültür tacına kavuşturulması en içten pazarlıklı
hasımları bile ikna etmede ve olumsuz etkilerini engellemede müessir olur kanaatindeyiz.

Prizen’de Altay Suroy, üzerinde durulacak ciddi bir objedir. Sosyal bilimlerin her
dalında profesyonel bir araştırmacı olan Altay Suroy aynı zamanda Türk İslam kültürünün
bölgesel dilinin de tercümanıdır. Tarih, edebiyat, halkbilimi gibi alanlarda yüzlerce çalışması
olan etkin bir isimdir. Altay Suroy’ın asıl önemi ise, alanı ile ilgili elinde bir müzeyi rahatlıkla
oluşturabilecek çok kıymetli materyallerin olmasındadır. Her fani gibi Altay Suroy da âlem
değiştirecek ve birçok örneğinde olduğu gibi, ömrünü vererek derleyip topladığı materyaller
doğal olarak zamanla yağmaya tabi olacaktır. Bu itibarla bu dökmenler bir etnografya
müzesinin ilk nüvesini oluşturmalıdır. Bu konuda biraz daha ileri gitmek istiyoruz. Bu
müzenin yeri belirteceğim nedenlerle Altay Suroy’ın evinin bitiğindeki satışa çıkarılması
düşünülen bina olmalıdır. Zira bu bina sergileyeceği eserler ve mimarisi ile uygun olduğu
gibi, Altay Suroy’ın elindeki malzemeleri ile O araştırmacı hayatını sürdürdüğü için haklı
olarak bir kalemde çıkarmak istemeyebilir. Ayrıca bu müze ile yerleşim yeri ve sevk- idare
bakımından da organik bağı da sağlanabilmelidir. Bu kıymetli hazinenin devredilmesi
sürecinde Altay Suroy’un ailesinden yüksek tahsilli bir genç bu hizmet için yönlendirilebilir.
Böylesine bir hizmeti Kosova Türk-İslam kültürü hak etmektedir. Altay Suroy’ Recepoğlum
sadece biz armağan etmiş olduğu, “Kosova’da Türk Olmak”, “Kosova’da Türkçe veya
Kimlik Mücadelesi” , “Canlı Kitabeyiz Kosova’da”, “Kosova Toplumunun ve Üyelerinin
Hakları”, “Prizren Sofizmi’nin 500.yılı (Bildiriler, bilgiler belgeler), “Prizren Çeşmeleri”,
“Kosova’nın Türk Dernekleri ve kuruluşları (1951–2006), “Masal Gibi Bir Hayat Şiirler” gibi
15 civarında eseri var.

Mamuşa, Mahmut paşa isminden bozma evladı Fatihan’dan Kosova-Prizren’den 18–20
km mesafede bir Osmanlı kasabasıdır. Yakın çevresine birkaç Türk köyü daha var. Kamber
camii ile ün salmış. Halen Mamuşa’da 400’ü aşkın Türk öğrenci eğitim görürken, lise
ihtiyacının karşılanmasına çalışılıyor. Üsküp’ten Kosova sınırı 20 km ve sınırdan Prizren ise,
80 km civarındadır. Kosova’nın büyük çoğunluğu İslam ve onların da büyük çoğunluğu
Arnavut’turlar.. Müslüman halk arasında Türkbaşlar/Torbeşler, Türkler, Cengeri olarak da
anılan Çingeneler var. Arnavutlardan az bir kısmı da Katolik inançlı.

Yörenin kültürü ve bu arada halk inançları kültürü hakkında çalışmalara da yer veren
dergilerden birisi de Hikmet Dergisi’dir. Derginin 7 sayısında “Makedonya Türklerinde
Nevruz ve Hıdrellez Kutlamaları İle İlgili Adet ve Uygulamalar” ve 6. sayısında
“Türkbaşlar”, “Makedonya Türk Çocuk Oyunlarında Sayışmalar” gibi yazılar,
çalışmalarımızla paralellikler içerdi için bizi bir hayli heyecanlandırdı.

Kosova Çingeneleri Rae/Rai Grubu olarak bilinip bu isim altında etkinlik
göstermektedirler. Bu kısaltmadan R, Romlar A, Aşgali ve E ise Eycip olarak bilinmektedirler
Romlar, Roman Çingene dili ve kültürü temsilcileri Hindistan kökenli olup, Kosova Milli
Meclisi’nde bunların kontenjandan 1 milletvekilleri vardır. Aşgaliler Persiya olarak bilinirler
veya kendilerini öyle hissederler. Bunları Milli Mecliste 1 kontenjan milletvekilleri vardır.
Eycipler’in ise Mısırlı oldukları ifade edilir. Bunların da bir 1 seçilmiş ve 1 de atanmış
milletvekilleri vardır. Bilgilerin kaynağı Ercan Şpat ile Altay Suray Recepoğlu ile yaptığımız
görüşmelerde, kurultay basın masasında yayınlarda, Türkbaşlar ve Cenkeri’ler içerikli
hatıralarda hep rahmetli hocam Özönder vardı. Osmanlı kültür stratejilerinde bir bütün olarak



Your complimentary
use period has ended.
Thank you for using
PDF Complete.

Click Here to upgrade to
Unlimited Pages and Expanded Features

minin bir parçası olarak yer alan Çingenelik Kosova'da Balkanlardan **Ulu Türkistan'a Türk Halk inançları,**

Kosova'da resmi yönetimin açtığı Türk okulları var. Prizen'de 5 okulda 2+2+2 şeklinde 6 sınıf Türkçe eğitime ayrılmıştır. Türkçe gazete çıkarılabiliyor, Türkler, radyo ve televizyon yayınlarından Türkçe yayınlarda yararlanabiliyorlar. Ayrıca Arnavut televizyon kanalları her gün 1 saat Türkçe yayın yapıyorlar.

Kosova Türk bölgelerinden biz Priştine, Prizren, Mamuşa ve I. Murat'ın türbesinin bulunduğu başkentte 40 km mesafedeki çevresinde Türklerin de meskûn bulunduğu kasabaya gittik. Derleyebildiğimiz halk inançları ve yapabildiğimiz görüşmeleri sınırlı zaman zarfında Salih Sallah'ın yardımı ile bu bölgeden yapabildik. Yazımıza Mamuşa halk inançları adını koyuşumuz semboliktir.

Mamuşa'da Türkler tek eşli evlilik yapmaktadırlar. Kız kaçırma bu yörede **Kız Kavrama** olarak biliniyor. Uzun süre kızların yüksek tahsil yapmaları Mamuşa merkezde ahlaksızlık olarak algılanırken, şimdilerde bu taassup kasabada da yıkılmıştır. Başlık parası alınmaz ancak bir defaya mahsus olmak üzere **gelinlik parası** olarak bir ödeme yapılır. **Kan davası** Türk köylerinde nadiren de olsa görülebilirken daha ziyade Arnavutlar arasında rastlanılmaktadır. Geçmişte Türk ailelerde 3-4 çocuk olabilirken şimdilerde bu miktar 2 ye düşmüştür. Kosova'nın Arnavut aileleri daha doğurgan olmaktadır. Evlenen Türk aile kutlanırken, "Allah muhabbetlerini uydursun bir yastıktan ayrılmasınlar" denilir. (Kaynak kişi, Necat Salah, 50 yaşlarında, Prizenli, yüksek tahsilli, halen ticaret yapmaktadır.)

Kosova Çingeneleri bir dönemki isimleri ile Cenkerileri tamamen Müslüman'dırlar. Kendilerine mahsus Çingenece diye bilinen bir dilleri vardır. Halk kültürü yaşamları Türklerinkinden farklılık göstermezken bu toplum ile Türk aileler arasında kız alıp verme pek olmamaktadır.

Kosova Torbeşleri/Türkbaşları da sınıf sınıftırlar. Genelde Torbeşler Boşnak olarak bilinirler. Dilleri Boşnakçadan pek farklılık arz etmez. Evvelce Boşnakçanın Sırpça olarak nitelendirildiği de olurdu. Türklerle Arnavut ve Boşnaklar arasında evlilik olabilmektedir. Genelde evlilik yaşı 25 civarındadır.

Kosova'nın Bağımsız Cumhuriyet olması bu ülkede yaşayan bütün halkların hayrına olacağı ifade edilmektedir. Diğer tarafta azalmış olsa da Kosova'dan Türkiye'ye göç devam etmektedir. Kosova'dan Türkiye'ye göçün durdurulması ihtimali şimdiki şartlarda pek mümkün görülmemektedir. Türkiye'de yüksek tahsil yapmış gençlerin Kosova'da iş bulma şansları yoktur. Bu gençler çoğunlukla bir yolunu bulup Türkiye'de kalmayı düşlemektedirler. Bu türden göçler ailelerinin bin bir zorlukla edindikleri tasarrufların ve daha ziyade taşınmazların Bulgaristan örneğinde olduğu gibi ellerin elinde kalması gibi bir kuşkuya da yol açabilmektedir. Kosova'da göçün yön değiştirmesi ve bu ülkenin yeni ekonomik projelerle Türkiye'den göç alması göçün ters döndürülmesi de mümkündür.

Öğretmenler Derneğinden aldığımız bilgiye göre Kosova'dan 700 civarında öğrenci Türkiye'de yüksek öğrenim görmektedir. Kosova'da 200 civarındaki öğretmen ile 3.700 öğrenci ana sınıftan fakülteye kadar eğitim almaktadır. 2 fakülteden Türk Dili ve Edebiyatı Fakültesi Priştine'de Eğitim Fakültesi ise Prizren'dedir. Ayrıca ilk orta ve lise eğitimi veren



PDF Complete
Your complimentary use period has ended.
Thank you for using PDF Complete.

[Click Here to upgrade to Unlimited Pages and Expanded Features](#)

ve erkek liselerinin 2 ayrı yurtları var. Tekkelerde halka vasatında sürdürülmektedir.

Halk inançlarına gelince, Mamuşa'da çocuğa adını anne ve babası bazen da daha büyükler koyar ve ad konulurken çocuğun kulağına ezan okunur. Çocuklar için isimler genellikle duvar takvimlerinden seçilirler. Kuran'dan veya doğum gününün özelliğinden seçilen isimler de vardır. Hayırlı olsun gelenler çocuğa dua ederlerken, “ömürlü olsun”, “nafakalı bereketli olsun”, “anası babası ile hayırlı uğurlu olsun” derler

Mamuşa da çocuk dünyaya gelince doğum toyu yapılır ve bu toy **Fabina** ile kutlanır. Doğumdan sonra geceleri dışarıya çıkarılmaz. Muhakkak çıkacak ise kadın başına bir şey almalı başını örtmelidir. “Loğusanın mezarı 40 gün açıktır korunması gerekir” diye Anadolu Türk halk kültüründe de bilinen bir söz vardır. Bebeğin korunması için de yastığının altına 40 gün Kur'an-ı Kerim ve bıçak türünden bir silah konur.

Altay Suroy'un evinde gördüğüm bacı resimleri arasında bacanın etrafına geçirilmiş özel halkamsı mimari ilaveler olduğunu gördük bunlar bize ocağın koruyucuları olarak anlatıldı. Halk inançlarında ocağın bizzat kendinin koruyucu olduğu inancı vardır. Gördüğümüz resimlerin arasında Elbasan dağlarına ait resimler de vardı. Elbasan, bize ülke basan anlamında halk inançlarındaki basmak ve basılmak inancı ile bağlantı göründü. Aybastı, Aydar kelimelerinde olduğu gibi, Elbasan da adeta sahipli anlamı saklı idi.

Yaşamayan erkek çocuklarının yaşamaları için kulaklarına küpe takıldığı olur bu küpeler kız süsü verilmiş erkek çocuklarının kulaklarında 15 yaşına kadar kalabilir. Böylece o çocukların yaşayacaklarına inanılır. Eskiden köylerde bir tencere suya kahve dökülür belirli günlerde ikramı sağlanır ve bu tür kimselere **kahveci** denirdi.

Türk kültür coğrafyasında başı bağlı olmak başını bir şeyle bağlamış olmak sahipli olma anlamına gelir. Sahipli kimsenin sahibi tarafından korunduğu inancı vardır. Gece bağlı başı ile dışarıya çıkan loğusa kadın muhtemelen kara iyelere sahipsiz olmadığını sahiplenilemeyeceği mesajını vermiş olur.

Gençleri başları bağlanırken yakın akrabalar arasında mesela hala dayı amca teyze çocukları arasında hatta mümkün ise akrabalar arsında evliliğin olmamasına dikkat edilir. Torbeşler, Arnavutlar ile Türkler arasında evlilikler olabilirken, Müslüman olsalar da Çingenerlerden kız alıp onlara kız verilmemektedir.

Mamuşa ve genel Kosova Türklerinde sık ziyaret edilen mekânlar arasında **Sultan 1. Murat**'ın türbesi, **Karaba Baba Türbesi** gibi olanlar vardır.

Karabaş Baba, türbesi etrafında tavaf edercesine dönülen yöredeki yegâne türbedir. Prizen'deki bu türbede her yıl 5 Mayıs'ta çok geniş kapsamlı **Pilav Günü** yapılır. Katılanlar bütün günlerini orada geçirirler. Türbe ziyaret edilir dileklerde bulunulur, türbeye çaput/adak bezi bağlanır, türbeye para atılır, türbenin suyu içilir. Oraya dışardan su götürülüp orada bir müddet tutularak aynı gün daha sonra içilir. Havlu ve benzeri eşya götürüp koyanlar olur. Burası kismet açılması, çocuk edinme ve benzeri birçok gereksimin için ziyaret edilir.

Türbenin tavafı sağdan başlanılarak sola doğru bir turda tamamlanarak yapılır. İhtiyaçlı çocuk götürülmüş ise o kucakta taşınır. Oraya götürülmüş ise kurban türü hayvanlar **tavaf** esnasında o hayvan dolandırılmaz.



Your complimentary
use period has ended.
Thank you for using
PDF Complete.

[Click Here to upgrade to
Unlimited Pages and Expanded Features](#)

sebeti ile ilginç olan tespit, dışarıdan türbeye su getirilip
uktan sonra kullanılmasıdır. Biz daha evvel Hakkâri'de
duruşmada yardımcı olacağına inanılan gülmek inancını
ve Makedonya'da kısmet açılması için belirli gecelerde genç kızların yazmalarını türbeye
bırakıp sonra kullanmak üzere aldıklarını tespit etmiştik. Karabaş Baba örneğinden ise
türbelerde suyun hikmetinin suyun bizzat kendisinden değil türbeden geldiğini öğrenmiş
oluyoruz. Böylece, kendisinde hikmet aranan su ile hikmetli olduğuna inanılan türbenin suyu
farklı mahiyettedirler, denilebilir. Bunlardan birisinde suyun iyesinden gelen güç diğerinde ise
suyu da vasıta kılabilen türbedeki pirden gelen güç söz konusudur.

Prizen'de **Ümmi Sinan Baba Tekkesi**'ne gidi Şeyh Hüseyin Şişko ile tanıştık. Sağ
olsunlar bizi kabul ettiler. İlginç bulduğum bir teşhisse karşılaştım Tekkenin **Ehlibeyt
Tekkesi** oldu söyleniyordu ve Ehlibeyt'i simgeleyen remizler de vardı. Bol resim çektik.
Ehlibeyt'i herhangi bir tarikat veya mezheple ödeştirmek bize göre anlamsız olur. Ancak
Çorum yöresinde Alevi inançlı köyler için ehlibeyt deniliğini hatırlıyorum. Şeyh Hüseyin
Efendi çevrede 10-11 tarikatın olduğunu **Sahadi/ eyh Adi, Halveti,, Rufai, Kadiri, Bekta i**
gibi tarikatların da Ehlibeyt olduklarını söylüyordu. Bu konuda sağlıklı bilgi alamadık vakitte
dardı tekrar da ziyaretlerine gidemedik. Tespitlerimizi ihtiyatla da olsa aktarmak
durumundaydık. **Halveti Tekkesinin** faal olduğunu 2-3 Kadiri tekkesinin olduğunu ifade
ettiler burası Jakova'ya 36 km mesafededir. Bu arada Sırbistan'da Preşeva şehrini Rahavişe
köyünde yeni bir **Sinani Tekkesi** inşa edilmektedir. Tekkeler etrafında âşıklar, ışıklar,
dervişler yetiştirilmek dervişlerden başlanılarak el alınmaktadır. Halife Rabit Ahmeti
bunlardan birisidir. Halen Sinan Baba Tekkesi'nde âşık ve derviş yoktur. Derviş bir süre
hizmet edip âşık olmakta ve el alıp derviş olmaktadır. Derviş olabilmek için **el almak** gerekir.
Tekkede **semahane/zikir hane** ve **sohbet hane**'yi görme imkânımız oldu. Şeyh Hüseyin
Efendi halkın tekkeye her türlü dilek temenni ve sıkıntısı için geldiğini ve bunun çok doğal
olduğunu anlatmaktadır. Her dilek sahibi ihtiyacı için ilgili duayı okur ancak iş **nefes**tedir.
Allah'ın vermesindedir, veren Allah'tır dualarda "Allah sensin bunun şifasını veren biz
duasını yaptık" demektedir. "Türbeler, gizli ilim merkezleridirler, türbelerde hikmet vardır"
inancı vardır. Dua ederken mesela "Ey Kutup Musa Sen bizim elimizden tut Allah'a götür"
denir. Bunlar, buraları Müslüman yapmışlar. Allah'ın onlara vermiş olduğu bir güç var.
Şeyhin mezarı etrafında dönülebilir Şeyh âlem değişince gücünü yitirmiş olmaz şeyhlikte
evladiye babadan oğula kalan erbabiye de erbabından erbabına kalandır. El alan derviş,
mürşidine söz veren şeyhinden bazı hikmetler dinen derviş veya benzeri kimsedir. Nefes'te
nefes sahibi Allah'ın ismi ile nefes eder, muska gibi yazdığı çizdiği üflediği her şeyde
Allah'ın ismi vardır. Demektedir.

Şeyh Hüseyin Taç hakkında bilgi verirken, "tacın içi sır, dışı nurdur" ve hırkayı da
anlatırken "ya şükür, ya sabır Ya Mürşit" demektedir.

Adeta halk inançları derlerken şahit olduğumuz geçmişe dair bilgi verilirken denildiği
gibi hayatın her safhasında tekke vardır tespiti buralarda yeniden canlanmaktadır. Bu arada
Prizendeki **Rufai Tekkesi** faaldir.

Şurası muhakkak ki Türkiye Cumhuriyeti'nin bir Tekkeler Tarikatlar politikası ve bu
ananda stratejileri olmalıdır. Biz ihtiyacı 15 yıl evvel Erbil ve Süleymaniye'deki
tetkiklerimizde de görüp belirtmiştir. Bu ifademizle tekkeleşmek veya tarikatlaşmaktan veya
onlara karşı olmaktan bahsetmiyoruz. İlgilenilmek durumunda bulunduğunuz coğrafyanın
halkının bazı meyilleri var ise bu sosyal yapıda bazı kurumlaşmalar geliyor ise bu



Your complimentary
use period has ended.
Thank you for using
PDF Complete.

[Click Here to upgrade to
Unlimited Pages and Expanded Features](#)

ıtamazsınız. Bu potansiyel sahipsiz kalmaz ve doğasında
arşı kullananlar çıkabilirler.

Mamuşa'da bir uygulamaya şahit olduk. Burada gelin ve sünnetli çocuk kasaba içerisinde dolandırılırlarken aynı yoldan ikinci defa geçmemeye özen göstermektedirler. Bu kurala uyulmadığı hallerde gelinin çocuğunun olmayacağına inanılır Anadolu'da cenazenin mezarlığa götürüldüğü yoldan cemaat dönmemeğe çalışır. Hatta bazı yörelerde çıkılırken kapıdan çıkılmış iken dönülünce evlere pencereden girildiği oluşmuş ve bunun izahı ölüye veya kötü ruha evin yolunu öğretmemekmiş şeklinde de bir izah dinlemiştik. Mamuşa'da **Gelin Alayı**'nın farklı yollardan dolaştırılması, gelinin zırt pırt baba evine gelmesini önlemek ve cenazesinin farklı yoldan götürülmesi de hortlamasını önlemek için şeklinde izah edilmektedir.

Mamuşa Müslüman Türk halkta çocuk **sünnet** yapıldığında onu dayısı veya amcası tutar **kirvelik** kurumu pek yoktur. Sünnette Sünnet Düğünü veya Sünnet Zevki diye bilinen bir şenlik yapılır. Bu toyda yemek ikram edilir ziyafet verilir. Bu şenlik akşam 20.00 den gece 02.00–03.00 e kadar devam eder. Ayrıca sünnet evvel ve sonra mevlit okutulur ve şenlik daha sonra yapılır. Sünnet olan çocuğun sünnet parçası çocuğun annesine verilir. Annesi o parçayı bir dönem saklar.

Eskiden dünyaya gelen çocuğu büyükleri bir ellerinde orak olmak üzere yola çıkarırlar. Yoldan ilk geçecek olan kimse onun göbeğini keserdi buna, **göbek kesme** işine “ **kumbara**” denirdi. Ayağı basmayan çocuğun ayağının basması için Cuma günü camiye giden bir kimsenin cebine onun haberi olmadan çocuğun çorabı konurdu. İlk çıkan **di** ekmeğe sarılır ve kayalığa veya çatıya atılır ve “karga karga bu dişi bana altın diş ver” denir. Anadolu Türk kültür coğrafyasında diş bu şekilde kargalara atılırken ekmeğe sarmak yoktur. Çıkan diş münasebeti ile bir saç yapılabilecek ise, karganın işine yarayabilecek ekmeğe türünden bir şeylere sarmak daha makul görünüyor.

Kosova'daki bir mevzuata göre ülkedeki bütün etnikler Kosova bayrağının yanı sıra kendi milli bayraklarını da asabiliyorlar. İş yerlerinde okullarda düğün ve sünnet alaylarında bulunan kasabının etnik yapısına göre Arnavut ve Türk bayraklarını görmek mümkündür. Sünnet düğünlerinde sünnetli çocukların Türk bayrağı eşliğinde dolaştırıldıklarını rahatlıkla görebilirsiniz. Biz Mamuşa'da erkek kardeşini evlendiren ve çocuğunu sünnet ettiren bir Türk aileye misafir olduk. Böyle bir çifte düğüne de yıllarca evvel Aşkabat-Türkmenistan'da torununu sünnet ettiren ve oğlunu evlendiren bir ailesinin misafiri olmuştuk.

Mamuşa halk inançlarında çocuğun çıkan ilk dişinde pilavlı şenlik yapılır. Dişin patladığını ilk gören çocuğa bir hediye almaya mecburdur. Bu şenlik Türk kültür coğrafyasında **Di Toyu** olarak bilinen uygulamanın Kosova Türklerindeki tezahür şeklidir. İlk dişin patlamasında **kaçamak** olarak bilinen haşlanmış mısırdan bir ikram hazırlanır. Patlayan dişi ilk gören çocuğa bir hediye alır.(Kaynak kişi, Elvan Sallah, Prizenli 45 yaşında lise öğretmeni)

Koyunlar ilk kuzuladıklarında **ha lama** yapılır ve yakın çevreye dağıtılır. Bununla amaç kuzulamanın bereketli olmasıdır. Gerek kaçamak ve gerekse haşlama saç türleridirler. Bu tür uygulamalar Türk kültür coğrafyasında çok yaygındır.

Bu yörede de **Ya mur duasına** ve çok yağın yağmuru durdurma duasına çok nadir de olsa çıkılır. Eskiden yağmur duasına boş arazilerde yapılırdı. Sahipli yerde yağmur duasına



Your complimentary
use period has ended.
Thank you for using
PDF Complete.

[Click Here to upgrade to
Unlimited Pages and Expanded Features](#)

gerekirdi. Zira sahibinin hakkı geçmemeli idi. İş yeri ve ayakla girilir, çıkılırken de sağ ayakla çıkılır. İş yerleri Allah korusun, denir. (Kaynak kişi, Elvan Salah)

Mamuşa ve çevresinde geçmişte askere giden genç için şenlikler yapılırdı. Bu şenliklerin kuralları vardı ve uzun süre söylenirdi. Şimdi Kosova'da askerlik kalkınca bu şenliklerde kalmadı.

Mamuşa'da ilk tırnağın kesimi ile ilgili bir tespitimiz olmadı. Ancak eskiden kesilen tırnaklar basılır toprağa gömülürdü. **Tırnak** odanın içerisinde kesilmezlerdi. Haftanın muayyen ünleri tırnak kesmenin daha uygun olduğuna inanılırdı. Çocuğun ilk tırnağı kestirilirken ileride seçmesi istenilen meslek de belirlenmek istenir. Hangi meslekten olması isteniyorsa çocuğun tırnakları o meslekten birisine kestirilir. Bu yörede aynı gün çocuğun hem el ve hem de ayak tırnaklarının kesilmemesi gerektiği inancı vardır.(Kaynak kişi, Rahman Mazrak, milletvekili 40 yaşında Mamuşa'lı) Bu inanca uyulmadığı takdirde çocuğun öleceğine inanılır. Bu uygulamayı biz ilk defa görmüş oluyoruz. Bizin tespitlerimizde çocuğun önüne, kalem, silah ve benzeri gibi bir şeyler konur o, onlardan hangisine uzanır ise ileride o mesleği seçeceğine inanılır. Bazen da çocuğun **göbek parçasının** gömüleceği yerden hareketle ilerideki mesleği tahmin edilmek istenilir. Mesela cami duvarının dibine gömülerek din bilgini olmasının istenilmesi gibi.

Mamuşa'da gece aynaya bakılmaz. Geçmişte gece aynaya bakanın cinlerle konuşacağına inanılır ve doğru bulunmazdı. Cinlerle konuşma veya karşılaşma izah edilirken, cinlerin gece aynaya baktıklarından hareketle bu izah yapılabilmektedir.

Mamuşa'da ölünün ardından 40 unda mevlit okutulur. 7 sinde, 6. ayında ve yılında mevlit okutanlar da olur. 52. gecesinde **52 ta** okutulur. Okunan bu taşlar okundukça saklanılır ve 52. gün gelince ölen kimsenin mezarına konurdu. 7 gün ölünün kabri başında yasin okunur. Her Cuma günü ölünün yakınları mevtayı ziyaret ederler. Eskiden ölümler sala verilerek duyurulurdu. Bu yörede Cuma salası okunmamaktadır. (Kaynak kişi, Elvan Salla)

Türk kültür coğrafyasında 52 nin yapıldığı bilinmektedir. Diğer taraftan yağmur dileği ile 52 taşa 52 İhlâs süresi olunarak yapılan uygulamaları da hatırlıyoruz. Ancak ölün için 52 taş okunduğunu yanılmıyorsak ilk defa rastlamış oluyoruz.

Yörede ölü için yapılan **helva** dışarıca dağıtılmaz taziye için eve gelenlere ikram edilir, 4 Cuma tekrarlanır. Daha ziyade arife ve kandillerde helva yapıldığı olur.

Mamuşa'da Cuma hutbeleri semtin cemaatine göre Arnavutça, Boşnakça ve Türkçe okunmaktadır. Bunlardan **Sinan Pa a** ve **Emin Pa a** Camilerinde hutbe Türkçe okunur. Birkaç dilden birden hutbe okunan camiler de vardır.

Yörede Muharremlik tabiri yerine Nevruz tanımı da yapılmaktadır ve **Muharremlik** tekkelerde çok canlı geçmektedir. Muharremlik ile **Nevruz**'un eş anlamda kullanıldığını biz Suriye'de Bayır-Bucak Türkmenlerinde de gözlemiştik. Bu merasimlerde dervişler şahadet çeker, kızgın demir dişler şiş sokarlar. Vücuda şiş sokulmasına "deşmek" denir. Pirizen'de **Sinani** ve **Hasani** tarikatları daha aktiftirler. Tekkelerde matem hayatı gerektiği gibi yaşanır. Muharremlikte 10 gün oruç tutulur bu sürede saf su içilmez, ayran gibi şeyler içilir. İftar yemeklerinde et yenilmez yenilecek et yağsız olmalıdır. Etsiz olan bu yemeğe **posna** denir. Muharremlikten çıkınca şenlik Nevruzla başlar. Türk İslam kültürlü coğrafyanın sair



PDF Complete
Your complimentary use period has ended.
Thank you for using PDF Complete.

[Click Here to upgrade to Unlimited Pages and Expanded Features](#)

likte doğal olarak ertelenen düğünler bu aydan sonra trem ayında çamaşır da yıkanmaz ve süslenilmezdi.

Kosova Türklerinde hanımlar bayram gezmesine gitmez, evlerinde misafir beklerler. Bayram dolaşmasını erkekler yaparlar. Bu çevrede bayramdan bayrama görüşebilen akraba hanımlar vardır. (Nalân Kasımvar, Prizenli İstanbul'da yüksek tahsil öğrencisi olan 20 yaşlarında bir Türk kızı)

Mamuşa'daki türbeler arasında Karadağ'dan geldiği ifade edilen **Molla Fazlı** vardır. Türbesi köyün mezarlığındadır. Mezar taşına eskiden para bırakılır ve orada mum yakılırdı (Kaynak şahıs, Mustafa Kürze, Mamuşalı 45 yaşında)

Çamaşır yıkanmaması sadece süslenme ile ilgili olmamalı. Bazı yörelerde bebeğin ilk 40 gün çamaşırını yıkanmaz. Bu uygulama da koku faktörü de aranabilir. Kokuyu korumak veya kokuyu değiştirmek suretiyle kara iyelerden korunulmuş olunabilir.

Yöre Türklerinde **a ure** ayında aşure yapılır. Aşureyi her aile kendisi için yapar ve tüketir. Çevreye dağıtma uygulaması yoktur. Evvelce geçmiş yıllarda komşulara da aşure dağıtma inanç ve uygulaması vardır. Uzun süre yörede yoksulluk yaşanmıştır. Aşure tabağı geri gönderilirken yıkanmış olur. Aşureyi getiren çocuğa hediye veya haçlık verilir. Aşure gönderen eve, aşureyi alan aile de aşure yapmışsa gönderir.

Bu kültür çevresinde gelin baba evinden çıkmadan evvel son bir daha **ayna**ya bakar, bu esnada evlenmek isteyen kız arkadaşlarının isimlerini söyleyerek onları çağırır. Onlar da gelinin ardı sıra aynaya bakarlar. Orada olmayan kısmetinin açılması istenilen kızların sadece isimlerini söyler. Bu uygulamada yaşlı kızlara öncelik verilir. Böylece tez zamanda kısmetlerinin açılacağına inanılır.

Mamuşa ve Kosova'nın diğer Türk kültürlü kesimlerinde gece aynaya bakılmaz ve bu kurala uymayanların çarpılacaklarına yüz felci geçireceklerine inanılır. Kırık ayna evde tutulmaz kullanılmaz kırılır kırılmaz atılır. Esasen kırık hiçbir şeyin mesela bardak, tabak ve benzerlerinin çatlamış olsalar dahi kullanılmaları cihetine gidilmez "iyi değildir" denir ve bunlar atılırlar. Kırık aynaya bakılmasının sakıncalı bulunması izah edilirken, kırık ayna insanı çift gösterir ki bu da bakanın korkmasına yol açabilir denilmektedir. (Kaynak kişi, Arif Mazrek, inşaat ustası, 40 yaşında, Mamuşalı)

Bu çevrede doğumdan sonra loğusa hanım kırk gün aynaya bakmaz, baktırılmaz, yüzünü görmesi istenilmez Bu inanç ve uygulamalar Türk kültür coğrafyasının diğer yörelerinde de aynıdır. Bu yörede de Türk kültür coğrafyasının sair yerlerinde olduğu gibi Kur'an-ı kerim okunan yerde açık ayna tutulmaz ya üstü örtülür veya asılmakta olduğu yerden indirilir.

Türk kültür coğrafyasında yolcunun arkasından yolu açık olsun dileği ile su dökülürken ayna da tutulur. Kosova Türk kültür coğrafyasında yolcunun arkasından su dökülür ve fakat **ayna** tutulmaz

Bu çevrede gelin almaya gidilince birisi **Kur'an_1** tutar ve onun üzerine bir **gevrek/simit** konur. Bir fincan da **bal** bulundurulur. Gelin yeni evinin eşliğinden içeri girmeden parmakları bala batırılır ve ballı parmaklarının kapıya sürmeleri sağlanır. Sonra eve



Your complimentary
use period has ended.
Thank you for using
PDF Complete.

[Click Here to upgrade to
Unlimited Pages and Expanded Features](#)

bir çocuk oturtulur. Bu çocuk gelinin çorabını çıkararak çorabı için de aynı şey yapılır. Böylece gelin balla tatlılığı için inancı vardır. Daha sonra gelin yatmadan evvel onun yatağında bir erkek çocuğun yuvarlanması sağlanır, bununla amaç yeni evlilerin ilk çocuklarının erkek olmalarının sağlanmasıdır. Kur'an yeni evlilerin odalarına asılır. Simidi gelin ve damat birlikte yerler bununla anlatılmak istenilen ömür boyunca birlikte yaşayarak birlikte paylaşımlarını dilemiş olmaktır. (Kaynak kişi, Elvan Salah)

Güvey gerdekten çıkınca, gelinin annesi **siganisa** ile gelinin odasına gider. Bu yemeği gelin ve damada yedirir ve artanını misafirlere ikram eder. Siganisa Sırpça bir kelime olup süt, yumurta, un, kabartma tozunun yağda kızartılması ile yapılır

Mamuşa'da ve Kosova'nın diğer Türk bölgelerinde evlenmelerde **kına gecesi** daha ziyade eskiden yapıldı. Şimdilerde köylerde bu uygulama devam etmektedir. Şehir merkezlerinde bu isim altında eğlence yapılmakta ancak kına yakılmamaktadır. Kına geleneği sadece kız kınası olarak devam etmektedir. Yöre evliliklerinde mevlit geleneği yoktur

Bu çevrede lüye kına yakılmaktadır. Kına bilhassa bayramlarda yaşlı kadınlarca yakılır. Yaygın bir inanca göre kına yakılan yer cehennemde yanmazmış. (Elvan Sallah)

Mamuşa ve Kosova'nın diğer Türk bölgelerinde **gelin hamamı** geleneği yoktur. Geçmişten de böyle bir uygulama hatırlanmamaktadır.

Bu yörede hamile kadının canının çektiği şeyin ona verilmesi sağlanması gerektiği inancı vardır. Bu isteğe uyulmaması halinde bebeğin düşebileceğine inanılır. Hamile hanımın canının ekşi veya tatlı isteğine göre bebeğinin erkek veya kız olacağına inanılır. Sürekli koşturan erkeğe yerikliyormusun anlamında, “ Bu ısrarın niye, düşüreceksin” denilirken, **yerileme/a erme** kastedilir.

Bebeğin cinsiyetinin belirlenmesinde çeşitli yöntemler vardır. Mesela dik yürüyen hamile hanımın kızı saklı yürüyenin ise kızı olduğuna inanılır. Türk kültürünün bu coğrafyasında da **sütkarde li** i vardır ve sütkardeşler evlenmezler. Ayrıca **sütanne** de vardır. Ancak **süt hakkı** bilinmemektedir. (Kaynak Kişi, Elvan Sallah)

Çevrenin dinlerinde mezarlıklar farklıdır. Her halk kendi mezarlığına ölüsünü gömer. Karışık mezarlıklara rastlanılmaz.

Mamuşa ve çevre Türk kültürlü halklarında cenazenin ilk günü cenaze evinde yemek yapılır ve bu yemek genellikle etli fasulye olur. Diğer günler akrabalar cenaze evine yemek getirirler. Bu yörede ölmüş bir yakını rüyasında gören kimse Kur'an okur veya okutur. Bu derece önemsenen bir diğer hayır işleme şekli de dulların ve yetimlerin evlendirilmeleri işlemidir.

Bu çevrede ölüm günü hanımlar kabristana gitmezler. Daha sonra 7 gün devamlı her sabah giderler. Mezarlıktan kesinlikle evlere bir şey getirilmez. Sadece özel haller için toprak alınır. Ölen kimsenin yakını ölen kimseye hastalık derecesinde tutkun ise, bu **toprak** onun haberi olmadan onun cebine konularak 3 gün kadar kalması sağlanır, bu tutkusunun soğuması amaçlanır..



Your complimentary
use period has ended.
Thank you for using
PDF Complete.

[Click Here to upgrade to
Unlimited Pages and Expanded Features](#)

manç kültüründe **gök kuşu** ile ilgili ilginç bir tespitimiz
en bir yere su taşıyıcı olduğuna inanılıyor. Gök Kuşağı
ile su alıp oradan bu suyu başka bir yere taşıdığına
inanılmaktadır. Bu tespit ile bu konudaki bilgiler zenginleşmiştir.

Bu yörede gök gürlüyince şimşek çakınca halk bildiği ayetlerden bir şeyler okumaktadır.
Okuma esnasında Allah'a sığınılır, korku yaşanır ve kapı pencere gibi yerler kapatılır.

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE BALKANLARDA TÜRK KÜLTÜR STRATEJİLERİ

Bu yazı metnimde konuyu ele alırken 'Türk Kültür Coğrafyası' ve 'Türk Kültürlü Halklar' tanımlamaları üzerinde de durmaya çalışacağız. Bu tanımlarla ilgili arayışı süper gücün Orta Doğu ve Kafkasya'da izlediği Türklüğü ve Türkiye'yi dışlayıcı politikaları üzerine başlatmıştık. Batıda AB nin Fransa tarafından ayrı ve Almanya tarafından da ayrı formatla geliştirilen Türk ve Türklük karşıtı tutumu ile Türkiye'yi iyiden iyiye yeni ve ciddi arayışlara itmiştir. Bu itibarla Balkanlara geçilmeden evvel bir genellemenin yapılması gerekecektir. Konuşmamın birinci bölümünde ABD ve AB karşısında Türkiye ve Türklük üzerinde duracağız. Zira Balkanlarda var olabilmek öncelikle bu iki gücün çok iyi izlenebilmesi ile mümkündür.

Türk Kültür coğrafyası ve Türk Kültürlü Halklar tanımlarına geçmeden, bu geçişi kolaylaştıracağı için ve bu izahlara bir altlık olacağı için üçer beşer cümle ile Türk kültür milliyetçiliğinin dönemlerinden veya kültür milliyetçiliğimizin tezahür safhalarından söz etmeğe çalışacağız. Böylece Avrupa'ya bakış da kolaylaşacaktır. Mesela Cumhuriyet arifesindeki Türkçülükten veya İslamcılıktan değil de Osmanlıcılıktan bir iki satır söz edeceğiz. Bunu Osmanlıcılık savunuculuğu adına değil de, konu Balkanlar olduğu için Osmanlıcılığın genel esaslarının hatırlanılması gerektiğine inandığımız için yapmaya çalışacağız. Osmanlıyı ve ön Türklüğü bilmeden Balkanlarda Türk Stratejisi oluşturulamaz kanaatindeyiz.. Ayrıca aynı amaçla Türkiye Cumhuriyeti'nin başlangıç döneminden bir süre sonra baş gösteren genel politika ve dönemindeki Türkçü, İslamcı ve solcu hareketlerden de bahsetmek gerekebilecektir. Bununla muradımız. Mutat dış politikanın günümüzün dünya konjunktürü itibarıyla çözüm üretici olmadığını, Türk milliyetçiliği adına siyasi kadrolarca yapılmakta olan girişimlerin bekleneni verebilecek kapasite ve kalitede olmayışını anlatmak içindir. Stratejik bir vasat olabilecek olan sebeplerden birisi de, Türk solunun dünya genelinde tükenen sol ile birlikte tükenmiş oluşu ve İslami diyebileceğimiz hareketin ise kazandığı önemin vurgulanmasıdır.

Yakın geçmişe şöyle bir bakınca kaderini nerdeyse % 100 varan bir bağımlılıkla ABD ye bağlayan Türkiye, bir gün ABD ile menfaatlerinin çelişebileceğini, bu ihtilafın hayatı noktalara varabileceğini düşünmemiştir. Ta ki, Beyaz Saray'ın Evanjalist dünya hâkimiyet politikasında ortağı İsrail'in de vaat edilmiş toprakların bölgedeki sözcüsü olduğunu bu toprakların üzerinde Türkiyelin de kurulu bulunduğunu anlayıncaya kadar

Bu noktada Türkiye'yi 2 şey bekliyordu. Bunlardan birisi, İsrail ABD ittifakının yanında yer alarak İsrailin bölgedeki engel kabul ettiği ülkelerle birlikte hareket etmesi ki, Türkiye nin dindaşı, ortak tarihi arka planı olan, etnik akrabalık dâhil kültür değerlerinde müşterekler bulunan ülkelerle çok ciddi ihtilaflara girmesi demektir. Bunun anlamı, Türkiye'nin kendisine de sıra gelinceye kadar yalnızlığa itilmesi idi. İkincisi ise, tarihi kültürel ve ekonomik bağları bulunan bölge halkları ile birlikte hareket etmesi idi. Bu tabloda, Türkiye her iki halde de gözden çıkarılmış durumda idi. Evanjalizmin önünde Fars ve Arap engeline şans tanınmaz



Your complimentary
use period has ended.
Thank you for using
PDF Complete.

[Click Here to upgrade to
Unlimited Pages and Expanded Features](#)

ranılması beklenilemezdi. AB'nde bu arada Balkan
lgılandığının net olarak görebilmesi adına, Buradan
D ittifakının Kürt kartı oluşturması teskere olayı ile
bağlantılı olmayıp çok daha evvel tezgâha konulmuş bir dokuma idi. Yine buradan hareketle
PKK-Barzani-Talabani dayanışmasının sağlanması ve PKK'nın dokunulmazlığının temin
edilmesi, son olaylarla izah edilebilecek bir konu değildir. Evanjalizm Fars, Arap ve Türk
olmayan geçici ve sorun yaratamayacak bir araç aramış ve onu geliştirmiştir. Basına yansıyan
açıklamalara göre bölgede kayıp olduğu resmen teyit edilmiş Amerikan silahlarından sade
kalaşnikofların sayısı 185 000 dir. Ayrıca 100.000'i aşkın ABD kalaşnikof silahının Irak'a
kaçak olarak sokulduğu da İtalyan Savcılığınca tespit edildi. Bölgede ABD ve AB'ni Kürt
etnik ayrımcılığının destekleyiciliğini yaptığı tespitinin asgari 30-40 yıllık izahı yapılabilir.

Türkiye Irak'ta yıkılan tarihi eserlerle, yakılan kütüphanelerle, yağmalanan müzelerle
Türk kültür tarihinin de darbe yemekte olduğunu, bölgeye getirilmek istenilen kültür adına,
öldürülen her Iraklının dili, dini, ırkı ne olursa olsun yok edilen kültürel kimliğin
mimarlarından birisinin de kendisini olduğu anlayıp tepkisini gösterememiştir. Sürekli
ABD'nin ağzının içine bakmakla yetinmiştir Bu teşhis Balkanlar ve Boşnaklar için de
geçerlidir.

Bu tespitin 30-40 yıllık izahı yapılabilir. Talabani ve Barzani nin barıştırılmaları,
Ankara sürecinden sonra Türkmenler ve Türkiye nin devreden çıkarılmaları, Irak Türkmen
bölgesi planlı bir şekilde ikiye bölünürken Kürtlerin yapay 36 paralelle güven içine alınmaları
perşembenin gelişini çarşambadan tahmin ettiren hususlardı Türk stratejisti bunu görüp karşı
tavır sergileyememiştir.

Bir kısım aydınımızın maalesef milletlerin çok sayıda etnik grup içerebileceğini
kavrayamamış olmaları, etnik milliyetçiliğin karşısında dar anlamda Türklüğü çıkarmalarına
yol açmıştır. Hala etnisiteye baskının milletleşmeyi kamçıldığını, milletlere baskının da milli
şuuru yükselttiğini içerde ve dışarıdaki birileri anlayamamıştır. Bir kısım aydınımızın
anlamakta zorluk çektiği husus, Balkanlardaki Türk kültürlüğü günümüze getiren faktörün
aynı etno kültürün parçası olduğumuz, dil ve din farkı olabilmesi halinde dahi, aynı düşünce
biçimini halk seviyesinde benimsemiş olmasıdır. Geçen zaman ötekileştirmeye muhakkak ki
çok şey katmıştır. Biz dönüşüm için yeterli mirasa sahip olduğumuz kanaatini taşıyoruz.
Ötekileştirmede halk kültürünün yerini ve önemini bilemesek, dönüşüm için ne derece şanslı
olduğumuz gerçeğini kavrayamayız. Arayışı içerisinde bulunduğumuz yapılanma ile yeniden
bir telkenden yola çıkmayıp, "kendi olabilme" olgusunu canlı tutacağız. Buradaki "kendi"
etnik kesimlerden sadece birinden birisine ait olan değildir. Bu evrensel modelleme de birlikte
yaşaya gelmiş halkların ortak ürünleri vardır. Ötekileştirme süreci AB ve ABD tarafından her
türlü silahlı müdahale dâhil ama gerçekten her türlü müdahale ihmal edilmez iken, size yani
bayrağı taşıma durumunda olan Türkiye'ye sadece, sadece kendisine hatırlatılana batıp
gitmesi iken, doğunun yapmış olduğu batı ile senteze girerek yol alabilmektir. Balkanlardaki
kültürümüzle bütünleşme sürecinde şuursuz davranıp ötekileşmenin bizim elimizle
yapılmasına izin vermeyelim. Dönem, kültürel kodların bozulması sürecini durdurma ve
slogancılığı bırakma dönemidir. Yitilmesi istenilen ruhu, Balkanların Türk kültürlü halkları,
Anadolu Türk kültürlülüğünden daha sağlıklı kavramaktadır. Bunun izahı ise, bize göre
oryantalizm Balkan Türklüğü için uygulamanın başka bir safhasında oluşu ile yapılabilir.
Neden Anadolu Türklüğünün bir Cengiz Aytmatov'u yok veya neden bizim Aytmatov
penceremiz yok.

Böylece denilebilecektir ki, Türkiye'nin Ortadoğu'da olduğu gibi Balkanlarda da kendisini anlatabileceği, paylaştığı ortak değerleri olan bir alana ihtiyacı vardır. Bu alan nasıl oluşturulabilir, geçmişten günümüze gelen bu ihtiyaca uygun bir vasat var mıdır? Geçmişte Ortadoğu veya Balkan ülkeleri hatta Kafkasya ile birlikte üretilmiş ve kabul görmüş Türklüğe ait bir algılama şekli var mıdır? Bu olgu günümüze uyarlanabilir mi? Bu arayışta Ortak payda ne olmalı? AB ve ABD tarafından sıkıştırılan Türkiye ve Türklük konularında muhtemel kimlik anlayışı ne olmalı?

12 Eylül gelinceye kadar Türkiye'de sağ ve sol aktivistler bir şekilde kılıflandırılmış, maşalarla duyarlı kadrolar aynı kefeye konulmuştur. Çeşitli Kürtçü görüşler aralarındaki karşılıklı kontrol edici kuruluşlara rağmen bir çatı altında toplanılmıştır. Ulusal Kurtuluş Strateji çatısında yapılandırılan tek örgüt PKK'nın emrine havale edilmiş ve PKK da Irak Kürtçü potansiyelle birlikte evanjalist yapılanmanın emrine verilmiştir. Türkiye'nin Balkan ülkelerini de kapsayan coğrafyada başarıyla anlatabildiği bir Kürt konusu izahı yoktur. Bunun diğer açıklaması kürdü de kapsayan Türklüğünü açıklayamamasıdır.

Evanjalizmin, Protestan Yahudi görüş harmanlamasının bir sentezi oluşu bir yana, konumuzla ilgili kadarı ile mahiyeti, Allah'ın birinci sınıf kullarına ikinci sınıf kullarının köleliğinin Allah'ın emri olduğuna inanılmasıdır. Konumuz itibarıyla demiştim, bu anlamda deyinmek istediğimiz husus Nizami Âlem'dir. Evanjalizm münasebeti ile andığımız Nizami Âlem Allah'ın kullarına hiçbir dil, din, ırk farklılığı gözetmeksizin, onun emriyle, onun kulları oldukları için eşit idare ederek hizmet etmektir. Bu uygulama doğaldır ki, Afrika, Ortadoğu ve Kafkasya'da olduğu gibi Balkanlarda da aynı idi.

Türk stratejisinin en büyük zaafı, hasmın ürettiği stratejilerle ne yapmak istediğini ve bu stratejilerin Türklüğe ve Türklere hangi noktada ne şekilde etki yapacağını hesaplayamamış olmasındadır. Daha önemlisi ecdat hangi haller karşısında hangi stratejileri üretti, günümüz itibarıyla bunun anlamı nedir? Konusu gündemine almış olmasıdır. Balkanlarda Türk stratejilerinin belirlenimsi, Balkanlarda; ABD ve İsrail öncelikli olmak üzere AB, RF, Arap stratejilerinin bilinmesi ile mümkündür.

Ortadoğu'dan sonra, Türklük-Süper güç ilişkilerini daha geniş bir alanda görebilmek adına Kafkasya'ya bakılabilir. Süper Güç Kafkasya'da, Azerbaycan topraklarının te8.7(Ntan)6 -1.6(20.2(2(m)2



Your complimentary
use period has ended.
Thank you for using
PDF Complete.

[Click Here to upgrade to
Unlimited Pages and Expanded Features](#)

ilk stratejik hatayı bölgedeki Türklüğün iki yakasından birini kapıp Evladı fatihana yoğunlaşmakla yapmıştır. İkinci ciddi hatayı ni kırma pahasına Evladı Fatihan'a Anadolu kapılarını açmakla yapmıştır. Bu siyasi süreç Türkleri Avrupa'ya misafir olarak gidip ev sahibi istemeyince geldikleri yere geri dönen durumuna düşürmüştür. Oryantalizmin Anadolu Türklüğü için düşündüğü de bundan farklı değildir. Asgari yüz yıl evvelinden siyasi kültürel ve ekonomik kimliği belirlenen batının muhayyel Avrupa'sı için uyguladığı stratejiyi Türk stratejisti okuyamamış, iç siyasi parti çekişmelerinde ucuz hamaset konusu yapmıştır. Bu aynı zamanda Atatürk'ün tarih tezini anlayamamaktır. Bu konuda Türklüğe yönelik stratejileri coğrafyaya veya muhatap ülkeye göre alamazsınız. Türklük bir bütündür menfaatleri ve sorunları da bir bütündür. Bunun içindir ki Balkan Türklüğü orta doğu veya Kafkasya Türklüğünden bağımsız değildir. Siz farkında olmasanız da hasım bunun böyle olduğunu bilir ve uygulamasını buna göre yapar. Balkan Türklüğü, AB Türklüğü ile birlikte, ulus devlet bazında değil de, yani muhatap olarak bölgenin ulus devletlerini alarak eğil de, Balkan Türklüğü ile tanımlanabilir. Balkan Türklüğü bu ülkelerden otaktan Türk kültürlü halkların ve Türkiye Cumhuriyeti döneminde bir şekilde bu coğrafyaya gitmiş olan Türklerle tanımlanabilir.

Balkanlarda Türk Stratejileri konusuna geçmeden evvel veya geçerken, yukarıda bahsettiğimiz geçmişten günümüze gelen birlikte üretilmiş bir kimlik var mıdır türünden konulara gelmek istiyoruz. Bu münasebetle Türk strateji gündemine iki konunun alınması üzerinde durmak istiyorum. Bunlardan birisi Türklüğün bir stratejik obje olduğu gerçeğinde anlaşmaktır. Diğerisi ise kültürün bir stratejik unsur olduğu gerçeğinde buluşabilmektir. Türklüğün bir stratejik obje olduğu konusu Türklüğün tanımını gerektirir ki, Türklük bir ırk veya kavim olmadan evvel ve sonra bir kültürel üründür. Bu özelliği Türklüğe ana dili ve doğma dini sınırlamasını getirmeyen bir kültür toplumu özelliğini kazandırır. Türk kültürlü halklarla bir anlamda Türkleri anlatmış oluyoruz. Türk kültür coğrafyası ile bu halkların paylaştıkları ortak tarihi geçmişi olan coğrafyayı kastediyoruz. Balkanlardaki Boşnaklar gibi Türk kültürlü halkların AB ülkeleri bu arada bölgenin gayri Müslim kesimi tarafından dışlanmaları, Türkiye nin Balkan stratejisi için bir şans olmuştur denilebilir.

Kültürün stratejik bir unsur olarak kabul edilmesi yetmeyecektir. Dünya Türklüğünü bir bütün olarak algılayan bu bütünlük içerisinde kültür merkezli bir Türklük stratejik obje olabilir. Bu noktada Türk kültür coğrafyası ki Uluğ Türkistan Kafkasya Orta doğu Balkanları kapsayan coğrafya bir bütün olarak ele alınacak ve devlet politikası olarak bir bütün olarak izlenilecek bu coğrafyaya yönelik farklı uluslara ait stratejileri izleyebilecek konuma getirilebilecektir. Maalesef böylesi bir arayış için, Mısır diğer Ortadoğu ve kuzey Afrika ülkeleri için geç kalınmıştır. Arap İslami ile Türk İslam'ının teorik muhteva farklılığı Nizami Âlem'dedir.

Bu hareket klasik Türkçü hareketle tamamen örtüşen bir hareket değildir. Bu algılama biçiminde akraba toplumlar Türklüğün kültürel ortakları da vardır ki bizce bunlar Türklüğün bir parçası asli unsurlarıdır. Bu formatta 'Dili dilimden dini dinimden' ölçüsü dışlanmamakla beraber şart olarak da getirilmemiştir. Ortak mili dilin ve Türklük için İslam'ın önemi malumdur. Bu stratejik yapılanma Türkiye'ye etno kültürel yapıdan hareketle yöneltilmek istenilen tehdidi güvenlik faktörü olarak geliştirilmesini sağlamakla kalmaz, Türkiye merkezli kültürel anlamda Türklüğün dış açılımını da sağlayabilir.

Bu hareketin Osmanlı Türk stratejik alanından birinci farkı, Osmanlı coğrafyasının dışında kalmış olan Uluğ Türkistan gibi kesimleri de mesela Kırgızistan'ı da kapsamasıdır.



PDF Complete
Your complimentary
use period has ended.
Thank you for using
PDF Complete.

[Click Here to upgrade to
Unlimited Pages and Expanded Features](#)

çmişte bir parçası olmuş iken, bu gün itibarıyla farklı bir
n Yunanistan gibi ülkeleri kapsamamış olmasıdır.
madığı için farklı bir anlam içerir

Bir diğer husus, fikir, ideoloji, misyon, misyoner bağlantısıdır. Strateji bürokratların masalarında mesai saatleri ile sınırlı zaman dilimlerinde üretilip uygulamaya geçirilen bu olgu değildir. Türkiye hala oryantalizmi onun misyonerlik ve emperyalizm bağlantısını sezip çözebilmiş değildir. Oryantalizm öteki durumuna soktuğu Türkiye gibi ülkeleri artık kendi elemanları tarafından değil, yetiştirip yerleştirdiği ülkenin yerli elemanları vasıtasıyla yapmaktadır. Misyonerlik sanıldığı gibi sadece ve muhakkak din alanında etkinlik gösteren bir hareket değildir. Bütün kurumlarımızdaki mili olmayan yapısal değişikliklerde misyonerliğin bağlantılarını arayabilirsiniz, aramalısınız.

Türkiye nin Türkiye dışındaki menfaatlerini, kültür stratejisi geliştirip uygulama durumunda olan bir takım resmi kurumlar, bize göre yeterince bu donanımda değillerdir.. Her şey bitarafa sivil, yarı sivil çok kere gönüllü kuruluşlarca desteklenemeyen hiçbir yapılanma başarılı olamaz. Özeldde Balkanlardaki yapılanma için fazla ayrıntılı ve iddialı olamıyoruz. Ancak Türk kültür coğrafyasının bilhassa Asya coğrafyasında stratejisizlik, sürekli yabancı stratejilere hizmet şeklinde gelişmelere sebep olmaktadır.

Oryantalizm Türkiye ye o derece hulul etmiştir ki, Türk İslam misyonunu Balkanlar dâhil Türkiye dışında temsil eden kurumlar bir Başbakan tarafında göklere çıkarılabilirken diğer Başbakan ve Cumhurbaşkanı tarafından suç örgütü konumunda değerlendirilebilmiştir.

Bize göre bu hal Türk milliyetçiliğinin henüz yeterince kendi normlarını geliştirememiş olması ile izah edilebilir. Türkiye’de aydının bölünmeye tabi kılınmasında ve karşılıklı ithamında adeta milli olmayan merkezler karar sahibi olabilmektedir. En yakın ve en bariz örneklerden birisi zaman zaman faaliyetleri akamete uğratılabilen Türk Ocakları gibi Türk milliyetçiliğinde saygın bir yeri bulunan kuruluşun durumudur. Sizin strateji tarihinizde stratejik bir şablon olarak dilde işte fikirde birlik geliştirilmiş ise, Türk okulları zincirine teşhis koyarken kendi araştırmanızı yapmak zorundasınız. Bu açıklama diğerlerinde olduğu gibi bir fikriyata veya yapılanmaya sözcülük yapmak için değildir. 13.sü Kutlanan Dünya Türk Gençlik Kurultayı’na da, randımanlı olması beklenen her kuruluş gibi özeleştirici getirebilmelidir. İlk adı konulması gereken olan husus bize göre şudur. Kurultay katılımcıları Dünya Türklüğü ile ilgili fikir üretip uygulamaya geçirilmesi için öneride mi bulunur? Uygulayıcının gerçekleştirdiği önerilmiş fikirlerin alanda tatbikatına mı yardımcı olur? Yapılsın için ürettiği ortak Türkçe gibi önerilerin yaygın uygulayıcılığı mı üstlenir? Ekonomik, siyasi, kültürel ve sair alanlarda birliği için uğraş verilen dünya Türklüğünde şüphesiz bu ve benzeri kuruluşların da ölçülebilir etkinliklerinin olması beklenilmelidir. Her kurultayda tekrarlanan ortak Türkçe gibi yerinde ve önemli bir karara rağmen bırakın kurumları ve kitleleri harekete geçirmeği delegeler kendi sahalarında bu konuda bir tekâmül gösteremiyorlar ise, bu hale yol açan sebep araştırılabilirdir. Dünya Türklüğünün bir güç oluşturması istenilip beklenirken, geçen zaman içerisinde, zamanın lehe mi aleyhe mi işlediği hesap edilebilmelidir. RF Türk Kolejlerini Türkçülük yapıyor diye kapatabiliyor, Özbekistan bu okullarda Türkiye Türkçülüğü yapılıyor teşhisini koyabiliyor ise, Bir kısım Türk milliyetçiliği bu okulları Süper gücün emelleri ile özdeşleştiriyor ise, bir yerde izaha muhtaç bireyler var demektir. Bunun izahını beklemek ise çok doğaldır.



PDF Complete
Your complimentary
use period has ended.
Thank you for using
PDF Complete.

[Click Here to upgrade to
Unlimited Pages and Expanded Features](#)

500 ayrı merkezde 1000 in üzerinde Türkçe öğretim farklı seviyede okullaşmaya sahiptir. Bulunduğu ülkenin yapabilen gazete çıkarmakta ve bu hizmetin mali cephesi için iş adamlarını seferber edebilmektedir. Görünen yüzü ile işte dilde ve fikirde ortak var olmanın çağdaş veya kendi zeminindeki tezahürüdür. Bu yapılanma için Osmanlının siyasi sınırları içinde yapmaya çalıştığını siyasi sınırları taşarak yapabilmek veya Nizami Âlemi kendi formatında uygulamaya koyabilmek denilebilir.

Bütün bu uygulamalardan sağlıklı seçim yapabilmek veya Balkanlar dâhil sağlıklı taktik ve stratejiler seçememiş olmak teorizsizliğin acı sonuçlarıdır. Ana dili farklı da olabilen Balkanların Pomak, Boşnak, Torbeş, Çingene, çok kere Arnavut gibi Müslüman veya değil halkları Balkanların Türk soylu diğer halkları ile birlikte saygın etkinlikler sergileyebilmektedirler. Bu etkinliği Osmanlının teorik mirasına borçluyuz. Bizim Türk kültürlü halklar ve Türk kültür coğrafyası algılayışımız Bakan Türk coğrafyasında bu sosyokültürel yapıya az-çok da olsa Müslüman olmayan bir kısım halkları da almaktadır.

Uluğ Türkistan'dan, Kafkasya, Balkanlar, Ortadoğu Türk soyluluk merkezli bir arayışta aynı dil grubuna girdiği için Fin_Ugur'lardan Mahun'lara kadar kapınızı açtığınız bir kurultayda bu coğrafyanın musikisini sizinle paylaşan vatandaşlarınızı ana dili farklılığı nedeniyle farklı yere koymalı mısınız? “Ben sizi dışlamıyorum gel ancak bütün değerlerinden sıyrılarak onları yok sayarak yani kendini inkâr ederek gel” demek bizim deyiş tarzımız mı olmalı?

Türkçüler veya bir kısım Türkçüler hareketin merkezine soy ve anadilden yola çıkarak doğma kimlik olarak Türklüğü belirliyorlar. Ana dili farklılığından yola çıkıp “ farklı muamele yapmıyoruz ki” demek “farklı muamelenin mahiyetinin açıklamasını gerektir mi? Farklı muamele nedir. Farklı muamele istemek modern veya çağdaş veya reel anlamda Türkçülüğün hayrına mıdır?

Türkçüler olarak diyoruz ki, “Gel sen de gel ne olursan ol yine gel” ancak benim kalbimle, benim beynimle benim giysilerimle gel.” Bu noktada ne olursan ol yine gel demiş olmuyoruz benleşerek gel demiş oluyoruz. Böylesi bir çağrı adil mi, gerçekçi mi, yapıcı mı?

Senden ben olmanı isterken, biraz da senin benliğinden çıkıp ortak bende, ikimizde, bizde sen ve ben de buluşmamız gerekmez mi?

Sen demiş oluyorsun ki, ilahi olan, semai olan, değişmez olan yenilenmez olan, şekillenmez olan, özverisiz olan ‘ben’ e gel. Senin dile getirdiğin ben’i ilkin ‘mutlak’ kılalım. Sen de ben de o ortak ‘ben’ de buluşalım. O ‘ben’e uymada ortak mesuliyetler taşıyalım. Senin de ben karşısında mesuliyetlerin olsun. Hep sen, muhakkak sen, tamamen sen olmak adil, kalıcı ve gerçekçi bir birliktelik içermez. Balkanlarda veya bir başka yerde, bu tefekkürün temsilcileri tutunabilirlerken ‘ben’lerini göksel paydada vazetmişlerdir. Balkan halklarını farklı olan dinlerine, dilerine ve vs. ne bakarak yok saymamış ve kendi ‘ben’lerini yalın halde vaaz etmemişlerdir. Mevcudatı, İlahi benin veya benin ilahi boyutunun kapsamına alabilmişlerdir.

Almanya ve Fransa'nın AB ülkeleri temsilen ‘ben’ merkezli yaptığımız açıklamalar, ABD nin evanjalist tutumu ile ‘ben’ ini anlatırken açıklamaya çalışıldığı noktada, Türk ‘ben’ i bir kısım ‘Türkçülerin’ açıkladığı gibi mi olmalı? Bir Türkçü olarak benim buna cevabım

hayırdır. Almanya'nın bana olan tutumuna tavır alırken, benim birlikte yaşadığım halklara aynı tavrı almam kendimi inkâr anlamına gelir.

İnanmak, tam inanmak gerçekten inanmak, ilahi gelişmeye gayret ederek sabırla kanaat getirmek, daima hesaplanması mümkün olmayacak kadar çok sürpriz getirir. Anadolu'da binlerce yılın yarattığı ortak kimlik, müşterek 'ben' araya kan davası sokularak, bir dönem iki kimlilik haline sokulmak istenildi. İki taraftan akan kanlar, anaların birlikte ağladıkları yeni bir etnosu doğurdu. Bu bir aslına dönüş olgusu idi. Avrupa'da Türklüğün dışında farklı Türkiyeli kimliğinin aranılması, Tunceli veya Adıyamanlının da Avrupa seçimlerinde dışlanma mani olmadı. Ortak kimliğin yapay etnoslara bölünemeyeceği Tuncelili ile Trabzonlu veya Trakyalının Avrupalı nazarında öteki olduğu gerçeğini ortaya koymuş oldu. Bu bizim olan ben'in yok edilemeyeceğinin göstergesi idi. Bizim davetini yaptığımız ben, benlikten çıkmış biz olmuş bir bendir. Bizim davetimiz birlikte yaşayan halklardan az sayılı olan halkın, çok sayılı halkın beni içerisinde yok sayılması değildir. Bizim bize yaptığımız davet birlikte oluşturulmuş yapıyı güçlendirme adınadır. Balkanlarda müzikide, el sanatlarında halk tababetinde, halk mutfağında, etnoğrafyanın her alanında, halk oyunlarında 6 asır boyunca birlikte yaşayan insanlar olarak bu yapılmıştır. Bu mirasın parçalanmak istenildiğinin bilinmesi ihtiyac dulacak stratejinin belirlenmesini sağlayacaktır.

Balkanlarda Türk stratejileri konusunda özelde söylemek istediklerime geçmeden birkaç kısa özellikli. açıklama da AB den yapmak istiyorum. Fransa'nın Fransız - Ermeni tarihi kader birliğinden doğan a.4533 Trılmazlıkları ve bunun Fransız milli stratejisine yansımalarından sonra, Almanya'nın Almanya'daki Türkler için uyguladığı faşizme varan ve sadece Türkleri kapsayan şoven tutumundan sonra Türk stratejisti, Türkiye için AB kapılımanın kapatılmışlığını artık anlayabilmelidir. Türk aydını bunu böyle okumalı ve okuduğunu, karşı oyunların bozabilmesi adına açık etmeden takip edebilmelidir. Esasen Bulgaristan'dan her 10 yılda bir 1 milyon Müslüman Türk halkı planlı bir şekilde Anadolu'ya ihraç eden



PDF Complete
Your complimentary
use period has ended.
Thank you for using
PDF Complete.

[Click Here to upgrade to
Unlimited Pages and Expanded Features](#)

Türk kültürü diye, ortak 'ben' adına bir miras bahamla ilgili bir iki misal vermekle yetineceğim,

1832 yılında Makedonya Kalkandelen'de Alaca Camii yapılır Caminin iç tezyinatında Allah'ın ismi başlatılan sürecin altında Hz. Âdem'den başlayıp Hz. İsa, yı da kapsaya süreç Hz Muhammed ile hitap bulmaktadır. Bu örnek Osmanlı'nın temsilciliğini yaptığı İslam'ın Muhammedi olmayan Balkan halklarını da kapsadığını gösteriyordu. Bu isimler Kuran-ı Kerim'de isimleri geçen peygamberlerdi. Caminin iç duvarına yansıtılmakla o peygamber, onlara gelen kitaplar ve onlara inanan halkın da kabul gördüğünü göstermiş oluyordu Bu geçtiği 2006 yılında Ohri'de dile getiren bir bilim adamı 'Allah bütün dilleri anlar' diyordu.

Anadolu'da olduğu gibi Balkanlarda da birçok 'Üryan Baba' vardı. 'Üryan geldik üryan gideriz' inancın bir sonucu olan bu anlayış, Üryan babaların mezarlarını ziyaret haline getirmiştir. Keza Anadolu'da olduğu gibi Balkanların birçok yerindeki farklı 'Kesik baş' türbeleri halkın nazarında ulu kimselerdirler Balkanlarda Sarı Saltuk, Gül Baba örneklerinde olduğu gibi hem Hıristiyan ve hem de Müslüman halk tarafından ziyaret edilen ulu kabirler vardır. İncelik getirilen teorik çerçevenin evrenselliğindedir. Bu inceliği dünya strateji tefekkürü Türklüğe borçludur.

Konusunda birleşince Muhammedi ulu ile İsevi ulu adeta hizmette birleşmiş oluyor. Cemaat İsevi de olsa, Muhammedi de İmanın akaidindeki müştereklik, birleşmeğe yol açabiliyordu.

Balkanlardaki Türk kültür stratejileri itibariyle denilebilir ki, Ecdadın Balkan stratejisindeki teorik tavrı, genel teorik tavrının Balkanlardaki tezahür şekli idi. Bu arayışın merkezinde Allah adına hareket etmiş olmak vardı. Bu arayış geniş coğrafyalarda kabul görmesini, uzun ömürlü olmasını ve günümüze miras bırakabilmiş olmasını bu teorik muhtevaya borçludur. Bu muhtevada adalet vardır ve dünyanın günümüzde en fazla ihtiyacını şey adalettir.

Ecdattan Balkanlarda günümüze kalan teorik mirasın kalıntıları Balkan Türk kültürü potansiyelin olduğu kadar, Anadolu ve genel Türklüğün de yok sayamayacağı bir gerçektir. Bu teorik çerçevenin Balkanlardaki bu konuda yeteri kadar şüurludurlar

Yeni stratejik açılımlar tamamen bu rota üzerine oturtulmayabilirler. Ancak bu miras yok sayılamayacağı gibi, dışlayıcı evenjalizm ve Türk kültürü halklara karşı ondan daha farklı davranmayan batı Hıristiyan yapılanmasının karşısında, çok sayıda karşı alternatifimiz de yoktur.

Balkanlarda Türkiye tarafından yapılan ve yaptırılan her eser mükemmel olmak durumundadır. Bu eserlerin kusursuzluğu Osmanlı-Türk mimarisine devamlılık kazandırabilir.

Balkanlarda Türkiye tarafından yapılacak her eser imkân nispetinde Türklüğün Balkanlardaki Kültür Akraları ile birlikte yapılabilir. Bu halkların kültürüne rakip ve düşman olarak yaptırılmasına imkân verilmemelidir.

Balkanlardaki geçmişin Türk kültür eserleri Türk kültürü halklardan Boşnaklar tarafından ortak varis kimliği ile sahiplenirken, bir kısım Arnavutlara, Türklerle veraset ortaklığı bulunmasına rağmen rakip kültür olarak gösterilmekte, bu hal Cumhuriyet

döneminde balkanlarda yapılan Türk eserlerine muarız olunmasına ol açabilmektedir. Bu